

İktisadi ve İdari Bilimler ve Uygulamalı Bilimler Lisans Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma: T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Örneği

Cüneyt DİRİCAN¹ - Ayşegül ERTUĞRUL AYRANCI²

Makale Gönderim Tarihi: 19.09.2018

Makale Kabul Tarihi: 10.03.2019

Öz

Ekonomik gelişimde önemli rol oynayan başlıklar arasında olan finansal okuryazarlık ve sosyal bilimlerde bu alana yönelik ön lisans, lisans ve yüksek lisans bölümlerindeki kalifiye insan gücü finansal okuryazarlık konulu birçok benzer araştırmanın ve çalışmanın konusu olmuştur. Bu çalışmada, "T.C. İstanbul Arel Üniversitesi" İktisadi ve İdari ile Uygulamalı Bilimler alanlarındaki farklı bölümlerdeki öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyesi verilerinin toplanmasında anket yöntemi ve ölçümünde ise keşfedici faktör analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak, literatürdeki örneklerle benzer şekilde ilgili bölüm öğrencilerinin finansal bilgi seviyeleri ile finansal planlama, bireysel bankacılık gibi faktörlerinin etkileşimleri düşük olarak görülmüştür, üniversitelerde finansal okuryazarlığın ayrı bir ders olarak okutulması gibi örnek kazanımlar sonuç olarak vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finans, Finansa Erişim, Finansal Yönetim, Para

JEL Kodları: D14, E21, H31, I25, O15

¹ Dr. Öğretim Üyesi, T.C. İstanbul Arel Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Gayrimenkul ve Varlık Değerleme, cuneytdirican@arel.edu.tr, Orcid Id: 0000-0001-6332-6815

² Dr. Öğretim Üyesi, T.C. İstanbul Arel Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans, aysegultugrul@arel.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-6564-6326

A Research on Undergraduate Students' Financial Literacy of Economics and Administrative Sciences and Applied Sciences Departments: Istanbul Arel University Example

Qualified human resources in associate degree, undergraduate and graduate departments in social sciences and financial literacy are the subject of many similar researches and studies and these titles have a critical share in economic development. The study contains the student's financial literacy's level in different departments of "(T.R.) Istanbul Arel University" in Economics and Administrative and Applied Sciences and the data obtained by means of survey method and exploratory factor analysis is used for measuring it. As observed in the literature, the students' financial information knowledge of the related departments and the factors' interactions such as financial planning and personal banking were seen as low, suggestions like teaching financial literacy as a separate course in universities are highlighted as a conclusion example.

Keywords: Financial Literacy, Finance, Access to Finance, Financial Management, Money

JEL Codes: D14, E21, H31, I25, O15

1. Giriş

İnsanlığın gelişiminde okumak çok önemli bir yer tutmaktadır. Okuryazarlık oranının yüksekliği, yarattığı değer ve okuryazarlıkla birlikte eğitim bir ülkenin sosyo-ekonomik, kültürel gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Çakmak, 2008; Aşıcı, 2009). İnternet, mobil ve sosyal medyadaki gelişimler ve teknolojinin verdiği tablet, pc, webinar, online video, vb. imkanlar her ne kadar okuma ve yazma alışkanlıklarını günümüzde değiştirirse de okuryazarlık toplumların gelişiminde halen önemli bir yer tutmaktadır. Toplumların gelişiminde kültür, eğitim kadar bunu sağlayan önemli bir diğer unsur ise ekonomileridir. 1900'lerin başından bu yana www, kripto paralar, mobil pazarlama, sosyal medya, küreselleşme, ticaret ve kur savaşları, dördüncü sanayi devrimi gibi sanayi, ticaret, finans ve ekonomide yaşanan yıkıcı dönüşüme sahip olaylar, 2000'lere doğru ve sonrasında günümüz profesyonellerince ve politikacılarınca çok daha büyük ölçekte yönetilemez, kontrol edilemez noktalara ulaşmıştır. Dolayısı ile ekonominin içerisinde okuryazarlığın önemi salt kitap okuma alışkanlığı olarak artık günümüzde görülemeyecektir.

Bilgisayar okuryazarlığı, (sosyal) medya okuryazarlığı, web, elektronik veya dijital okuryazarlık, görsel veya bilgi okuryazarlığı gibi yeni kavramlar artık hayatımıza girmiştir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010-2014; Aruğaslan, 2017). Bu başlıklardan en önemlisi ise finansal okuryazarlık kavramıdır çünkü ekonomik gelişim ile doğrudan alakalı başlıklardandır. G20 toplantılarının birer sonucu olarak finansal tabana yayılma (financial inclusion) ve finansla erişim (access to finance) ülkelerin ekonomik gelişmelerinin sürdürülebilir olması adına gelişmiş yirmi ekonominin aldığı kritik ekonomik kararlar arasındadır. Bu iki başlığın en önemli ortak kümesi ise hane halkının finans bilgisinin artırılması gereksinimidir. Hane halkının finansal okuryazarlığının önemi kendisini ekonomide büyük bir yüzdeye sahip olan küçük ve orta boy işletmelerin, çiftçilerin ve esnafın finansal yönetiminde de göstermektedir. Aile bütçesi gibi işletme bütçesinin yapılabilmesi, takibi ve kontrolü bu kesimlerde derinlemesine veya akademik finans bilgisinden daha önce finansal okuryazarlık seviyesi ile alakalı olmaktadır. Öte yandan, uluslararası finans merkezi sıralamalarındaki yeri dikkate alındığında ve gündemdeki sıcaklığı düşmesine rağmen, "İstanbul Finans Merkezi (İFM)" kapsamlı çalışmalarda alınan kararlara istinaden alınması gereken aksiyonlardan birisi de kalifiye işgücü yaratılması açısından ilkökul seviyesinden itibaren finansal okuryazarlığı bir ders olarak müfredata alınması kararıdır.

Bu çalışma, "T.C. İstanbul Arel Üniversitesi'nin" ilgili sosyal bilimler bölümlerindeki lisans öğrencilerinin finansal bilgi seviyeleri ile finansal konulardaki etkileşimlerinin, örnek çalışmalar ışığında, bir anket çalışmasının bulguları ile araştırılması ve finansal okuryazarlık konusundaki genel durumun ortaya konması amacı ile hazırlanmıştır. Veriler ışığında ekonomi, finans başlıkları üzerinden öneriler getirilmeye çalışılmış ve araştırma yöntemi olarak anket ve etkileşimlerin ölçülmesi için keşfedici faktör analizi kullanılmıştır. Finansal okuryazarlık adına "Habitat Derneği", "Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği" gibi konuyla doğrudan alakalı sivil toplum kuruluşlarının (STK) farklı saha çalışmaları da bulunmaktadır. Bu makale ile hem bu alanda çalışan STK'ların ilerideki projelerine hem akademik yazına hem finansal hizmetler sektörüne hem de ilgili politika uygulayıcılarına güncel analiz bulguları üzerinden katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmada giriş bölümünün sonrasında ilgili literatür taraması yapılmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, metodolojisi, kısıtları, demografik bilgiler ve finansal okuryazarlık kapsamlı faktörler ele alı-

arak keşfedici faktör analizi ile etkileşimleri analiz edilmiştir. Sonuç bölümünde ise bulgular ışığında çeşitli öneriler ve tespitler paylaşılmıştır.

2. Finansal Okuryazarlık Üzerine Literatür Taraması

Finansal okuryazarlık temel ekonomi bilgisi, finansal ürünlerin doğru kullanımı, bütçe farkındalığı, kredi kartı ve harcamaların takibi, finansal tutum ve davranışlarda gelirin, ailenin ve eğitimin etkisi gibi farklı başlıklarla alakalıdır. Bunlar içerisinde en önemlisi ekonomi ve piyasalar ile ilgili konuların doğru anlaşılıp anlaşılmadığı veya algılandığı gibi kritik başlıkların yanı sıra tüketim, tasarruf ve yatırım davranışları üzerinde de etkin rol oynamaktadır.

Finansal okuryazarlığın eksikliği ülkemizde sahtecilik, dolandırıcılık gibi sanal veya fiziki suç konularının sıkça görülmesinde önemli bir etken olarak görülebilecektir. Piramit usulü satıştan, fatura merkezi dolandırıcılığına, phishing yöntemi ile sahte banka web sitesinden hediye kuponu dağıtmaktan, bankadan kredi çıkartmayı taahhüt eden komisyonculara kadar örnekler bulunmaktadır. Son güncel vakalardan birisi ise araştırma yapmadan ("*klik pırr etkisi*") dahil olunan Çiftlik Bank'tır (Özgür, 2018).

2.1. Genel Olarak Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık hakkında ilk olarak sözlük anlamına ve etimolojik olarak kelime kökenine bakılması uygun olacaktır. "Türk Dil Kurumu" "Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü" ile "Güncel Türkçe Sözlüğü"nde" 13 Eylül 2018 itibarı ile arama yapıldığında "*Terim ve söz bulunamadı*" dönüşü alınmaktadır. Okuryazarlık kelimesi salt olarak aratıldığında "*okuryazar olma durumu*", finansal kelimesi içinse "*mali*" şeklinde tek ve kısa bir açıklama çıkmaktadır. (TDK.gov.tr, Anonim, ET: 2018). Etimolojik olarak ise iki kelime birlikte incelendiğinde bir sonuç dönmemekte, tek tek bakıldığında ise finans ve okuryazar kelimelerinin Fransızca ve öncesinde Latince'ye dayandığı görülmektedir. Finans kelimesi "*Finance*" yani "*maliye*" ve "*Finer*" fiilinden, "*ceza kesmek*" anlamlarından Türkçe'ye tüm dünyada olduğu gibi girmiştir. Okuryazarlık kelimesine ise yine Fransızca'da "*clérical*" ve "*analphabétisme*" kelimelerinin kökeninde rastlanılmaktadır. İlki "*papazlara, memurlara ilişkin*" anlamındadır ve Latince kökeni olan "*clericus*" kelimesi "*din adamı, memur, okuryazar kimse*" anlamına gelmektedir. İkinci kelime ise "*okuryazar olmama*" kelimesinden alıntılanmıştır ve yine Fransızca "*alphabet*" kelimesi ile ilişkilidir (Etimolojiturkce.com, Anonim, ET: 2018).

“Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği”nin web sitesinde yer alan tanımda finansal okuryazarlığın *“gelirinize/bütçenize ilgili bilgi sahibi olmak ve onu etkin bir şekilde yönetebilmeyi ifade eder”* olarak yer aldığı görülmektedir (FO-DER.org, Anonim, ET: 2018).

OECD finansal okuryazarlık tanımı; *“finans terimlerine hakimiyet ile finansal kararlarda etkin olma ve ekonomik aktivitelere bilinçli katılım”* şeklinde özetlenebilecektir. Benzer şekilde ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırmalı olarak ölçen ve analiz eden OECD’nin PISA değerlemede ilk defa 2012 yılında finansal okuryazarlık ile ilgili sorulardan hareketle ülkelerin bu konudaki gelişmişliklerini kıyaslamak mümkün olmaktadır (TEDMEM.org, 2016, ET: 2018).

Batsaikhan and Maria Demertzis (2018), finansal okuryazarlığı temel ekonomi, istatistik ve analitik becerilerden oluşan finansal eğitim ile bunları finansal karar alabilmede kullanma becerisi olarak tanımlamışlardır. Çalışmalarında dünya örnekleri üzerinden, finansal okuryazarlık ve eğitim ilişkisine ve Avrupa Birliği’ndeki yerine bakmışlardır (Batsaikhan ve Demertzis, 2018).

Karataş (2017), “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. (TCMB)” uzmanlık yeterlilik tezinde yazındaki çeşitli çalışmalara atıfta bulunarak finansal okuryazarlığın akademik yazındaki farklı tanımlarına yer vermiştir. İki ana unsurunu ise finansal refaha ulaşmada mali imkanların yönetilmesine dair bilgiye ve kullanabilme becerisine sahip olunması şeklinde belirtmiştir (Karataş, 2017).

Barış (2016), finansal okuryazarlığı finansal konu başlıklarında bilgiye haiz olarak kararlarını doğru bir şekilde alarak davranışlarına yansıtması olarak tanımlamıştır (Barış, 2016).

Finansal okuryazarlık kavramını vergi denetimi, danışmanlık alanında dünyadaki en büyük şirketlerden biri olan KPMG Türkiye sitesinde kısaca *“kapsamı farklı yerlerde farklı ifade edilse de bütçe ve doğru kullanımı, bireylerin gelirleriyle ilgili tasarruf, yatırım ve finansman kararlarını bilinçli bir şekilde alabilmesi”* olarak tanımlamıştır (KPMG.com.tr, 2018, ET: 2019).

Finansal okuryazarlığın piyasadaki / uygulamadaki eğitimler, akademik çalışmalar dikkate alındığına geniş bir yelpazeyi kapsadığı görülmektedir. Bu durum aslında finans kelimesinin doğası ile uyumludur. Bütçeden, finansal tablolara, mali analizden, krediye, bankacılıktan sigortacılığa, hisse senedinden enflasyona, faizden vergiye kadar

geniş bir dünyayı barındıran finans kelimesinin hane halkının günlük hayatında tek bir perspektiften konsantre olarak algılanması zor olmaktadır. Ancak genel olarak bütçe, yatırım, tasarruf ve kredi kullanımı üzerine temel bilgilere sahip olan kişileri finansal okuryazar olarak kabul etmek mümkün olabilecektir.

Nitekim, "T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın (GEKA)" desteklediği ve "T.C. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı'nın (ADVAK)" proje yürütücülüğünde Kaderli ve diğerlerinin (2016) hazırladığı, TR32 bölgesindeki finansal okuryazarlığın seviyesinin tespiti ve geliştirilmesi amacıyla dair, sonuç raporunda akademik yazındaki farklı tanım ve kapsamlara atıf yapılmıştır. Finansal okuryazarlık kavramındaki bu farklılıkların ise finansal kavramlara dair bilgiler, bunlarla ilgili olarak iletişim kurma becerisi, kişinin finansal yönetimindeki becerisi, finansal kararların uygun olarak verilmesi becerisi, finansal planlamanın güvenilir şekilde yapılması şeklinde beş farklı başlıkta toplanabileceğini ifade etmişlerdir (Kaderli ve diğerleri, ADVAK ve GEKA adına, 2016).

2.2. Finansal Okuryazarlık Kapsamlı Çalışmalar

Şarlak (2012), "T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü" adına EDAM kaynaklı çıkarılan "*Finansal Okuryazarlık*" başlıklı elektronik kitapta finansın temel kavramları, bütçe, tasarruflar, kredi kartları, krediler ve mali sözleşmeler ana başlıkları ile hane halkının eğitimine yönelik konulara ilgili eğitim dokümanında yer vermiştir (Şarlak, 2012a). Şarlak'ın (2012) yine aynı kapsamda bir diğer elektronik kitap çalışması "*Aile Bütçesi ve Kaynak Yönetimi*" üzerinedir ve finansal planlamayla birlikte kredi kartları, borçlanma ve paranın etkin yönetimi ana başlıklarını konu almaktadır (Şarlak, 2012b).

"T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü" (2017) tarafından finansal okuryazarlık kapsamlı verilecek "*Bütçemi Yönetebiliyorum*" eğitimleri için hazırlanan "*Formatör El Kitabı*" adım adım formatörlerin hedef kitleye finans kavramları, bütçe gibi finansal okuryazarlık konularını nasıl aktaracağını anlatmaktadır (HBOGM. MEB.gov.tr, 2017, ET: 2018). "*Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları*" 2014 tarih ve 29021 nolu Resmî Gazete'nin konu başlıklarından birisidir (SPK.gov.tr, 2014, ET:2018).

TCMB finansal okuryazarlık ve ekonomi eğitimi kapsamında mikro site ile çeşitli broşürler ve dokümanlar ile kamuyu bilgilendirme çalışmaları yapmaktadır (TCMB.gov.tr, Anonim, ET: 2019). Bankalararası Kart Merkezi'nin Dr. Fatoş Karahaslan tarafından hazırlanan 2018 tarihli gençler arasında finansal okuryazarlık üzerine araştırması da bulunmaktadır (BKM.com.tr, Anonim, ET: 2019).

Türkiye'de finansal farkındalık, finansal bilgi ve yönetim, para ve ekonomiyi ilgilendiren konularda çalışan çeşitli sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bunlar arasında "Finans Kulüp Türkiye Finans Yöneticileri Vakfı", "Ekonomi Gazetecileri Derneği", "Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Derneği", "Habitat Derneği", "Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği", "Finansal Planlama Derneği", "Uluslararası Ekonomi ve Finans Derneği", "İktisadi Araştırmalar Vakfı" gibi kuruluşlar bulunmaktadır. İlk kurulan ise 1986 yılında Finans Kulüp'tür (Finanskulup.org.tr, Anonim, ET: 2018).

Finansal okuryazarlık üzerine akademik olarak ve sivil toplum kuruluşlarınca Türkiye'de yapılmış çok fazla sayıda çalışma var. Yukarıda bahsedilen STK'lardan FODER'in ilkinin 2013 yılında başlattığı ve "Türk Ekonomi Bankası A.Ş. (TEB)" ile düzenlediği "*Finansal Okuryazarlık ve Erişim Zirvesi*" her yıl tekrarlanmaktadır ve T.C. Boğaziçi Üniversitesi'nden akademisyenlerle her sene yapılan araştırma ile Türkiye'de finansal okuryazarlık seviyelerine dair bilgiler bu zirvelerde verilmektedir (blogteb.com, 2013).

Türkiye İş Bankası (A.Ş.) Müzesi ayda iki kere üniversite öğrencilerine yönelik yarım günlük bir finansal okuryazarlık eğitimi vermektedir (Muze.isbank.com.tr, Anonim, ET: 2019).

"Habitat Derneği" 1997 yılında kurulmuş olup kayıtdışılık, (VISA kartlı ödeme sistemleri lisansör kuruluşu ile zaman zaman) finansal okuryazarlık gibi konularda finansal bilinç programı, ayrıca girişimcilik ve kırsal kalkınma programı yürütmektedir (Habitatderneği.org, Anonim, ET: 2018).

Dünyada benzer şekilde birçok ülkede finansal okuryazarlık hakkında sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır ve Avustralya örneğinde olduğu gibi OECD'nin de veri tabanına giren çeşitli devletlerin yürüttüğü projeler bulunmaktadır (Australian Government and Financial Literacy Foundation, 2004). "Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD)" "Federal Reserve Bankası'nın (FED)" tüketici ve toplum işleri departmanından

Sandra Braunstein and Carolyn Welch (2002) finansal okuryazarlığı kavramsal boyutlarından incelemiş, eğitim ve politika gereksinimleri üzerine genel olarak bulgularını makalelerinde özetlemişlerdir (Braunstein ve Welch, 2002). Hastings, Madrian ve Skimmyhorn'un (2013) tarihli çalışması finansal okuryazarlık ve ekonomik çıktıları üzerine sık atıf alan uluslararası literatür örneklerinden biridir (Hastings, Madrian ve Skimmyhorn, 2013).

Lusardi (2008), finansal okuryazarlığın kavramsal açıklamasını, bileşik faizle hesaplama yeteneği, nominal ile reel getiriler ayrıştırmasını yapabilme veya risklerle ilgili portföy çeşitlendirme şeklindeki komplike kavram ve konuların günlük bireysel hayata uygulanabilmesi şeklinde yorumlanabilecek temel finansal farkındalık ve bilgiler olarak tanımlamıştır (Lusardi, 2008).

Jorgensen (2007), finansal okuryazarlık tez araştırması ile lisans ve lisansüstü üniversite öğrencilerinin cinsiyet, sınıf, sosyoekonomik durum gibi demografik verilerini ve ayrıca ebeveyn ve akrana etkilerini analiz etmiştir. Sonuç olarak finansal bilgilerinde, tutumlarında ve davranışlarında düşük seviyede olduklarını gözlemlemiştir (Jorgensen, 2007).

Chen ve Volpe (1998), 924 kolej öğrencisi üzerinde 52 soruluk anket yöntemi ile demografik karakteristikleri ve finansal okuryazarlıkları arasında Anova ve lojistik regresyon modelleri ile analiz yapmışlardır. Katılımcıların yaklaşık yarısı sorulara doğru cevap verebilmiştir ve bunun nedenlerinden biri olarak yaşlarının küçüklüğü gösterilmiştir. Sonuç olarak kolej öğrencilerinin kişisel finans konularında yetersiz olduğunu vurgulamışlardır (Chen ve Volpe, 1998).

Chen ve Volpe (2002), bir başka çalışmalarında cinsiyet farkının kolej öğrencilerinin finansal okuryazarlığı üzerindeki etkisi noktasında sonuç olarak kadınların finansal bilgi seviyesinin daha düşük olduğu sonucuna varmışlardır (Chen ve Volpe, 2002).

Thapa ve Nepal (2015), Nepal'deki kolej öğrencilerinin finansal okuryazarlıkları üzerine çalışmışlardır. 23 farklı kolejden 436 kullanılabilir anket formu ile ANOVA ve lojistik regresyon modelleri ile finansal bilgi ve demografik özellikler gibi faktörleri analiz etmişlerdir. Sonuç olarak basit seviye finans bilgisi ve matematikte iyiye, enflasyon, faiz, kredi gibi başlıklarda düşük olduklarını bulmuşlardır. Yatırım olarak aile kararlarından etkilenerek borsa yerine mücevherata yatırım yaptıkları çıkarımını yapmışlardır (Thapa ve Nepal, 2015).

Mandell ve Klein (2009), 79 yüksek okul (lise) öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışma sonucunda kişisel finansal yönetim dersi alan öğrencilerin finansal okuryazarlıklarında bir gelişim olmadığını, bu dersin etkinliği konusunun sorgulanması noktasında araştırmacılara eğitim tekniğinden, içeriğine kadar finansal okuryazarlık eğitimlerinin gözden geçirilmesini önermektedir (Mandell ve Klein, 2009).

2.3. Araştırmalarda ve Üniversite Öğrencileri Arasında Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık konusuna akademik olarak makaleler başta olmak üzere bildiri ve tezlerde sıkça rastlanılabilmektedir. Akademik araştırmalarda ise hedef kitle kendi içerisinde çeşitli meslek çalışanları, akademisyenler ve üniversite öğrencileri şeklinde genelde bir dağılım içermektedir (Google Akademik.com, Anonim, ET: 2018).

Öte yandan yakın dönemde 1994, 2001, 2008, 2018 yıllarında büyük ekonomik ve finansal krizleri/dalgalanmaları deneyimleyen Türkiye’de, finansal okuryazarlığın öneminin hem bunların bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilecektir hem de bunların gerçekleşmesine hane halkının, esnaf ve KOBİ’lerin genelde hazırlıksız yakalanması nedeni ile finansal okuryazarlıklarının düşük olması neden olarak gösterilebilecektir. Türkiye’de ticaretle uğraşan kesimin genelde “*piyasada nakit dönmüyor*” söylemi sadece TCMB sıkı para politikası ile değil aynı zamanda finansal okuryazarlık bilgisinin düşüklüğü nedeni ile bütçe, mali disiplin, nakit yönetimi, çalışma sermayesi gibi finansal yönetim esaslarına dair kritik piyasa gereksinimlerine bu kesimlerin sahip olmaması ile de açıklanabilecektir. Özetle, akademik olarak çalışılan ya da çeşitli kuruluşlarca yürütülen finansal okuryazarlığın henüz piyasalarda ve ekonomide tasarruf, yatırım, sürdürülebilir büyüme, cari açığın kapanması, yerli ve milli üretim, enflasyon gibi makro ekonomik başlıklara gereken etkiyi yaratmadığı ileri sürülebilir.

Akademik olarak finansal okuryazarlık üzerine yapılan çalışmalardan örnekler ise şunlardır:

Finansal okuryazarlık üzerine Tokat ilindeki kamu çalışanları ile 2016 yılında 427 anket sonucu üzerinden yapılan frekans ve lojistik regresyon kapsamlı araştırmada, finansal okuryazarlık seviyesinin tasarruflar ile doğrusal ilişkisi görüldüğünden bu kapsamda yapılacak eğitimlerin ildeki tasarrufları arttıracığı sonuç olarak çıkarılmıştır (Şahin ve Barış, 2017).

"Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)" emekli personeli üzerine 3'lü ve 5'li Likert ölçeği kullanılarak anket çalışması yürütülmüştür. Frekans, ki-kare ve korelasyon analizleri ile de anket bulguları yorumlanmıştır. Genel ekonomik gelişmeleri takip etmelerine rağmen finansal kararlarda detaylı bilgiye hâkim olmadıkları bulgulardan bir tanesidir. Sonuç olarak ise temel finansal okuryazarlık bilgisinde TSK emekli personelinin geride olduğu sonucuna varılmıştır (Kaderli, Gümüş ve Danışman, 2016).

"T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi" akademik personelinin finansal okuryazarlık çalışmasında 325 anlamlı görülen anket sonucunda genel olarak finansal okuryazarlık ve farkındalık noktasında akademisyenlerin iyi seviyede oldukları görülmüştür (Öztürk ve Demir, 2015).

"T.C. Kastamonu Üniversitesi" öğrencilerine yönelik ekonomi okuryazarlığı üzerine yapılan çalışmada çeşitli fakültelerde, yüksekokullarda ve meslek yüksekokulunda 428 öğrenciye benzer ölçek örneklerinden faydalanılarak anket uygulanmıştır. Çalışmada Gerek ve Kurt'un 2011 tarihli anket ölçeği kullanılarak fakülte farkına göre ekonomi okuryazarlığı seviyesinin farklı olabileceği gibi çeşitli hipotezlerin geçerliliği sorgulanmıştır. Sonuç olarak ise başta İİBF öğrencileri olmak üzere öğrencilerin kendilerine güvendiği ve yeterli olduğu kanaatine varılmıştır (Dilek, Küçük ve Eleren, 2016).

"T.C. Dumlupınar Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu" öğrencilerinin ekonomi yazarlığı ve kredi kartı tutumu üzerine yapılan çalışmada ekonomi okuryazarlarının özellikleri arasında merkez bankası ve çeşitli ekonomik kurumların finansal rollerinin tanımlanabildiği, enflasyon, faiz gibi kavramlara haiz olduğu belirtilmiştir. Çalışmada Gerek ve Kurt'un 2011 yılındaki 4 faktör ve 34 maddeli ölçeği ile ekonomi okuryazarlığı için ve kredi kartı tutumları için Başaran ve diğerlerinin 2012 tarihli ölçeklerinden faydalandığı belirtilmiştir. 125 öğrenci ile 7 farklı hipotez analiz edilmiştir. Korelasyon ve çoklu regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırmanın en ilginç sonucu olarak ise ekonomi bilgisinin rasyonel kredi kartı kullanımına etkisi olmadığı çıkarımıdır (Ünal, Düğür ve Söylemez, 2015).

"T.C. Gaziantep Üniversitesi'nin" farklı fakültelerinde 400 lisans öğrencisiyle yapılan çalışmada farklı olarak girişimcilik ve finansal okuryazarlık birlikte incelenmiştir. 15 sorudan oluşturulan anket yöntemiyle, hipotezlerde bu ikisi arasındaki ilişkilerin varlığı veya farklılığı T testleri, ANOVA ve regresyon yöntemleri ile incelenmiştir. Sonuç olarak erkek öğrenciler girişimciliğe daha yakinken, fakülte farklılığı ve aile geliri

girişimcilik kararını etkilemektedir. Regresyon analizi ise finansal okuryazarlık arttıkça girişimciliğin daha cazip olduğunu göstermiştir (Seyrek ve Gül, 2017).

"T.C. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi" personeli ile yapılan araştırmada ise 144 katılımcıya 5'li Likert ile anket uygulanmış ve sonuçlar sadece frekans olarak ölçümlenmiş ve katılımcıların büyük çoğunluğunun kredi kartı kullanımı, ekonomik gelişmeler ile ilgili bilgilerinin ve ilgilerinin, internet bankacılığı kullanımının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Gutnu ve Cihangir, 2015).

"T.C. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi" İİBF öğrencilerinin katılımı ile yapılan finansal okuryazarlıklarının ölçümünde 275 kişinin anket yöntemi ile elde edilen verileri ki-kare ile analiz edilmiştir. Finansal bilgi seviyesi ile demografik bilgiler arasındaki ilişki hipotezler ışığında incelenmiş ve şaşırtıcı bir şekilde ailenin gelir seviyesi, alınan finans ve ekonomi konulu dersler veya bu derslerdeki başarı notlarıyla finansal okuryazarlıklarında ilişkiye rastlanmamıştır (Ergün, Şahin ve Ergin, 2014).

"T.C. Mevlâna, T.C. Necmettin Erbakan ve T.C. Selçuk Üniversiteleri" meslek yüksek okulu öğrencilerini kapsayan 1.099 kişilik anket ile finansal okuryazarlık seviyeleri ANOVA ve regresyon yöntemleri ile analiz edilmiştir. Erkek öğrencilerin ve sosyal bilimler öğrencilerinin bilgisinin yüksek olduğu genel olarak her iki analizde gözlemlenmiştir (Sarıgül, 2014).

"T.C. Gümüşhane Üniversitesi" ön lisans öğrencileri ile yapılan çalışmada 3.520 öğrenci ile yapılan anket verileri üzerine üç tane regresyon modeli incelenmiştir. Sonuç olarak finansal okuryazarlıklarının genel olarak düşük olduğu kanaatine varılmıştır. Finansal davranışları ile finansal bilgileri arasında tutarsızlıklar tespit edilmiştir (Çam ve Barut, 2015).

"T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi" İİBF öğrencileri finansal okuryazarlıkları kapsamlı çalışmada İşletme, İktisat, Turizm ve Otelcilik öğrencilerinden oluşan 185 kişilik örneklem küme ki-kare ile finansal tutum ve finansal davranışlar arasında ilişkilerin varlığı gibi çeşitli hipotezler sorgulanmıştır. Finansal ürün bilgisi, bileşik faiz gibi soruları düşük oranda bilen öğrencilerin ailelerinden finansal bilgileri alıyor olmaları bulgulardan bazılarıdır (Alkaya ve Yağlı, 2015).

"T.C. Gaziantep Üniversitesi'nde" 12 farklı fakülteden 480 öğrenci üzerinde yapılan sekiz bölümden oluşan anket sonuçlarına göre

mimarlık ve ilahiyat fakültelerinin öğrencileri en gerideyken İİBF öğrencilerinin genel ortalaması en yüksek çıkmıştır. ANOVA testine göre fakülte bazında finansal okuryazarlıkta farklılıklar tespit edilmiştir. Genel olarak finansal okuryazarlık seviyesi %48 ile düşük seviyede gerçekleşmiştir (Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015).

"T.C. Erciyes Üniversitesi'nde" işletme ve diğer bölüm öğrencilerinden 200 kişinin katılımı ile yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre kurulan hipotezler anlamlı çıkmıştır. Çalışmada örneğin, Murphy'nin 2005 tarihli araştırma bulgu sonucu olan işletme öğrencilerinin finansal okuryazarlıklarının diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğunu teyit eden sonuçların yanında ailelerin finansal okuryazarlık üzerinde etkili olduğu da izlenmiştir. Erkek öğrencilerin birçok araştırmada olduğu gibi kadın katılımcılardan daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip olması yine araştırmanın bir diğer bulgusudur. Bileşik faiz kavramını ise işletme öğrencilerinin de pek bilmiyor olması ise faiz konusundaki bilgi yetersizliğinin ülkemiz geneli adına ileri sürülmesini destekleyen bir bulgudur (Şamiloğlu, Kahraman ve Bağcı, 2016).

"T.C. Sakarya Üniversitesi'nde" İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden 269 tanesi ile yapılan anket çalışmasında benzer çalışmalardan farklı olarak katılım bankacılığına dair bilgi düzeyleri de ölçülmüştür. Fakat yazındaki diğer çalışmalara yakın şekilde ilahiyat öğrencilerinin katılım bankacılığı bilgi seviyelerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Diğer analiz soruları ile birlikte İslami finansal okuryazarlık oranlarının düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Durmuş ve Yardımcıoğlu, 2018).

3. Finansal Okuryazarlık Üzerine T.C. İstanbul Arel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler ve Uygulamalı Bilimler Lisans Öğrencileri ile Yapılan Çalışma

3.1. Analize Dair Genel Açıklama

Finansal okuryazarlık eğitim ve öğretimin en üst basamağında daha kritik bir başlıktır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında öğrenimin üst basamağı olan lisans düzeyindeki öğrencilerin finansal nitelikli bilgi ve bilinçlerini ele alan ve buna dayalı olarak finansal okuryazarlıklarını konu edinen bu araştırmada, söz konusu okuryazarlığın çok boyuta (faktöre) dayalı olarak bir incelemesi yapılacaktır. Bu incelemenin ardından ortaya çıkacak boyutların içeriklerinin anlaşılması ve bu boyutlar ile katılımcıların çeşitli nitelikleri arasındaki ilişkilerin irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaca varmak için 2018 yılının şubat ve mart ayında "T.C. İstanbul Arel Üniversitesi'nde" bulunan "Bankacılık ve Finans, Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık, Gayrimenkul ve Varlık Değerleme, Turizm ve Otelcilik, İşletme-İngilizce, İşletme-Türkçe, Muhasebe ve Finans Yönetimi ile Uluslararası Ticaret ve Finans Bölümlerinde" sadece lisans eğitimi almakta olan öğrenciler göz önüne alınmıştır. Buna göre, araştırma döneminde bu bölümlerde yer alan 719 öğrenci arasından toplamda 332 öğrenciden veri toplanmış, ancak 300 katılımcının sağladığı verilerin tam ve düzgün olduğu görülmüştür. Anket soruları basılı form olarak dağıtılmış, toplanmış ve Microsoft Office programı Excel'de işlenmiştir.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anketin kullanılması literatürdeki benzer örnek ve ölçekler nedeni ile tercih edilmiştir. Üç bölümden oluşan ankette kripto paralar ve finansal hizmetler sektöründe çalışma arzusu gibi güncel sorular da sorulmuş ve uygulamaya yönelik kazanımlar da elde edilmek istenmiştir. Yazındaki örnekler dahilinde anket yöntemi ile toplanan verilerin farklı analiz modellerine uygunluğu yine anketin tercih edilmesinde önemli etken olmuştur.

3.2. Çalışmanın Amaç, Kapsam ve Önemi

Literatür kısmında yer aldığı üzere üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlıklarına dair birçok araştırma yapılmıştır. Literatür taramasında hedef kitlenin her çalışmada farklı olduğu görülmüştür. Ancak hem akademik hem uygulamaya yönelik olarak finansal okuryazarlığın konuya yakın veya doğrudan alakalı bölümlerin öğrencileri ile yapılmasının daha anlamlı bulgular üreteceği düşünülmektedir. Bu bölümlerde okuyan öğrencilerin ders programlarının finansal okuryazarlığı pekiştirip pekiştirmediğinin tespiti hem akademik gelişim hem de bu öğrencilerin mezuniyetleri sonrası girecekleri kurumsal iş dünyası ve ekonomik gelişim adına önemli bilgiler sağlayacaktır. Bu noktada sonuçlar kısmına geçmeden önce tam bu noktada hızlı kazanım olarak şu çıkarım önerme olarak sunulabilecektir: YÖK'ün ÖSYM desteği ile Türkiye genelinde yüksek öğrenimde (hem akademik ve idari kadrolar hem de öğrenciler için) finansal okuryazarlık seviyesini ölçmesi ve bunu düzenli olarak gerçekleştirmesi ve sonuçlarını yasa koyucu, düzenleyici ve icra edici kamu kurumları ile paylaşması, ilgili kurumlar ve STK'lar ile bunların sonuçlarına göre projeler üretilmesi adına önerilebilecektir.

Danışman, Sezer ve Gümüş'ün 2015 tarihli çalışması bu çalışmanın sosyal bilimler ilgili bölüm öğrencilerinin üzerinde yapılması adına literatürdeki bir diğer örnektir. Salt İİBF öğrencileri üzerinde gerçekleştir-

rilen anketlerde 390 kişinin verileri frekans, ki-kare ve korelasyon testleri ile ölçülmüştür. En önemli bulgu ise kurulan hipotezlerdeki çeşitli anlamlılık ilişkilerinin varlığı veya yokluğunun ötesinde İİBF öğrencilerinin finansal okuryazarlıklarının beklenenin aksine düşük olduğu sonucudur (Danışman, Sezer ve Gümüş, 2015).

Kamiya (2017), OECD INFE (2011) ve Atkinson, A. ve F. Messy (2012) finansal okuryazarlık üzerine yine anket yöntemi dahilinde ilgili soru ve ölçekleri ile çeşitli çalışmalar yapmıştır.

Literatürdeki örneklerden hareketle "T.C. İstanbul Arel Üniversitesi'nin" "İİBF ve Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu" lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlıklarının ölçülmesine karar verilmiş ve anket yöntemi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Ankette atıf yapılan literatür ve ölçek örneklerinden hareketle çeşitli soru formlarından bir birleşim yapılmış ve bu birleşimin istatistiksel olarak nasıl bir yapıyı meydana getirdiğini ortaya çıkarmak üzere keşfedici faktör ile güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ardından da gerek ortaya çıkan faktörlerin ve gerekse de tüm değişkenlerin güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir ve katılımcıların nitelikleri ile finansal okuryazarlık faktörleri arasındaki ilişkileri incelemek üzere "Genel Doğrusal Model (GDM)" kullanılmıştır.

3.3. Çalışmanın Yöntemi, Veri ve Kısıtları

Araştırmanın genel açıklaması ve amacı bağlamında da bahsedildiği gibi anket katılımcılarının birtakım özellikleri ile finansal okuryazarlıkları arasındaki ilişkiler konu edilmektedir. Buna göre araştırmanın temel modeli Şekil 1.'de görülmektedir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırmanın en önemli kısıtı olarak sosyal bilimler alanında ilgili bölümlerin ön lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin ankete dahil edilmesi gösterilebilir. Bu kararın alınmasında ise heterojen bir kitleden çok odaklı bir kitle üzerinde araştırmanın daha uygulamaya yönelik fikirler sunabileceğinin beklenmesidir. Diğer bir kısıt ise araştırmanın sadece bir üniversitenin öğrencileri ve sosyal bilimler başlıklarındaki ilgili bölümler üzerinde uygulanmasıdır.

Yapılan ankette üç bölüm bulunmaktadır. İlk bölümde katılımcılara ait demografik, eğitim ve finansal bilgileri, ikinci bölümde finansal konulara yönelik tutumları ve üçüncü bölümde ise bireysel bankacılık ile yatırım konularına yönelik bilgi düzeyleri ele alınmıştır. Daha detaylı bir şekilde açıklanırsa; katılımcıların önce temel demografik bilgileri, kredi kartı, bireysel emeklilik, internet ve mobil bankacılık, borsa, kripto para ve Foreks piyasaları kullanma durumları, finansal hizmetler sektöründe ve finans alanında çalışma istekleri, anket dönemindeki çalışma ve staj durumları ile okudukları sınıf sorulmuştur. İkinci bölümde, katılımcıların harcama planları, alışveriş yapma eğilimleri, tasarruf yapmaya yönelik görüşleri ve finansal eğitime yönelik düşünceleri ele alınmıştır. Anketin üçüncü bölümünde ise bankaların müşterilerine yönelik işlem ücretleri, kredi, EFT ve internet bankacılığı kullanımına yönelik bilgiler ile IBAN kavramı hakkında sorular sorulmuş ve ayrıca yatırım kapsamı dahilindeki hisse senedi, döviz ve şirket tahvili gibi konulara yönelik bilgileri ölçülmüştür. Ankette kullanılan ifadeler için Sarıgül (2015) ile Başarır ve Sarıhan (2017) tarafından yapılan çalışmalarda anket ifadelerinden ve Kılıç, Ata ve Seyrek'in (2015) çalışmasından faydalanılmıştır. Anketler kâğıt ortamında yaklaşık bir aylık süre zarfında toplanmıştır. Katılımcılara gerekli bilgiler Ek.2'de yer alan formda verilmiş ve araştırma (etik) kurallarına dikkat edilmiştir. Anket uygulama yöntemi dahilinde bahsi geçen bölümlerde yer alan öğrencilerle yüz yüze (toplu) anket uygulaması yapılmıştır. Bölümlerdeki öğrencilere ulaşıırken tesadüfi örnekleme şekli benimsenmiştir.

3.4. Analiz ve Bulgular

a. Katılımcılarının Demografik ve Eğitim Bilgileri ile Ailelerinin Eğitim Durumları

Analizlere geçilmeden önce, veri toplamada kullanılan Ek.2'de yer alan anket formundaki soru ve ifadelerle yönelik tam ve eksiksiz cevap sağlayan 300 katılımcının demografik özellikleri kapsamında cinsiyet, yaş, medeni durum ve çalışma durumu gibi bilgileri sorulmuştur. Ayrıca katılımcıların eğitim görmekte oldukları bölümleri, sınıfları, zorunlu staj durumları da ele alınmış olup son olarak her bir katılımcının anne ile babasının eğitim durumları irdelenmiştir.

Tüm bu bilgilere dair özet Tablo 1.'de aktarılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılarının Demografik ve Eğitim Bilgileri ile Ailelerinin Eğitim Durumları

Cinsiyet		Yaş			Medeni Durum				Çalışma Durumu						
Kadın	Erkek	17-21	22-26	27-üstü	Evli	Bekar	Çalışıyor	Çalışmıyor							
122	178	136	157	7	15	285	88	212							
Toplam: 300		Toplam: 300			Toplam: 300		Toplam: 300								
Zorunlu Stajın Tamamlanma Durumu		Anne Eğitim Durumu							Baba Eğitim Durumu						
Evet	Hayır	OYD	OY	İLKO	ORTA	LİSE	ÜNİ	LÜ	OYD	OY	İLKO	ORTA	LİSE	ÜNİ	LÜ
114	186	6	6	69	72	113	26	7	1	4	58	66	111	56	4
Toplam: 300		Toplam: 300							Toplam: 300						
Kaçınıcı Sınıfta Okunduğu					Eğitim Görülen Bölüm										
Hazırlık	1	2	3	4	BNF	ULT	GVD	TOT	İŞL	MFY	UTF				
2	39	38	106	115	99	98	14	20	14	19	36				
Toplam: 300					Toplam: 300										

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur.

(OYD: Okuyazar Değil, OY: Okuyazar, İLKO: İlkokul, ORTA: Ortaokul, ÜNİ: Üniversite, LÜ: Lisansüstü)

(BNF: Bankacılık Finans, ULT: Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık, GVD: Gayrimenkul ve Varlık Değerleme, TOT: Turizm ve Otelcilik, İŞL: İşletme, MFY: Muhasebe Finans Yönetimi, UTF: Uluslararası Ticaret ve Finans)

Katılımcıların demografik özelliklerinin incelendiği Tablo 1.'de, ankete cevap veren öğrencilerin %41'inin kadın ve %59'luk kısmının ise erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşlarına baktığımızda ise, genelde ağırlıklı olarak 22-26 yaş aralığında olduğu görülmekte ve bu aralıkta bulunanların yüzdesel ağırlığının ise, %52 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların medeni durumlarına baktığımızda 300 katılımcının 15 tanesinin evli olduğu ve diğer katılımcıların bekar olduğu görülmektedir. Bekar öğrencilerin yüzdesel ağırlığı %95 iken evli öğrencilerin ağırlığı ise %5 olarak hesaplanmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin bir işletmede çalışma durumlarına baktığımızda önemli bir kısmının çalışmadığı ve bunların oranının %71 ve çalışan öğrenci oranının ise %29 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf incelendiğinde ise, öğrencilerin ağırlıklı olarak üçüncü ve dördüncü sınıfta okudukları görülmektedir. Yani yüzdesel olarak baktığımızda katılımcı öğrencilerin %38,33 lük kısmının dördüncü

sınıf ve %35,33'lük kısmının ise üçüncü sınıfta okuduğu görülmektedir. Bunu takiben ise, %13 ağırlıkla birinci sınıf, %12,66'lık kısmı ise ikinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcı öğrencilerin sadece iki tanesinin hazırlık sınıfında okuduğu görülmektedir. Bu değer ise oransal olarak oldukça düşük bir yüzdeliğe sahip olmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin zorunlu stajlarını tamamlamaları ile ilgili olan soruya ise %62'lik kısmının hayır, %38'lik kısmının evet dediği görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile ilgili olan soruda ağırlıklı olarak lise mezunu olduğu (%38) bunu takiben, %24 ağırlıkla ortaokul ve ardından da %23 ağırlıkla ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Ardından ise %9 ağırlıkla üniversite mezunu olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcı öğrencilerin baba eğitim durumlarına bakıldığında ise yine anne eğitim durumuna benzer bulgulara ulaşılmıştır. Baba eğitim durumunda da en fazla yüzdesel ağırlık lise mezunu olmuş ve bu oran %37 olarak hesaplanmıştır. Bunu takiben %22 ile ortaokul, %19,33 ile ilkokul ve %18,66 ile üniversite gelmektedir. Katılımcıların babalarının eğitim durumunda %1,33 ağırlıkla lisanüstü mezunu ve okuyazar oldukları bulgularına ulaşılmışken çok düşük bir oranda ise okuyazar olmayan baba bulunmaktadır (%0,33). Ankete katılan öğrencilerin okudukları bölümler ile ilgili olan bilgiye bakıldığında öğrencilerin %33 ile en fazla oranda BNF öğrencisi olduğu görülürken, bunu takiben sırasıyla, %32,66 ile ULT, %12 ile UTF, %6,66 ile TOT, %6,33 ile MFY, %4,66 ile GVD ve İşletme bölümleri gelmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Finansal İşlem Bilgileri

Kredi Kartı Kullanımı		Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım		İnternet Bankacılığı Kullanımı	
Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
182	118	54	246	50	250
Toplam: 300		Toplam: 300		Toplam: 300	

Borsada İşlem Yapma Durumu		Kripto Para ve Foreks İşlemi Yapma Durumu		Finansal Hizmetler Alanında Çalışma İsteği	
Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
62	238	41	259	145	155
Toplam: 300		Toplam: 300		Toplam: 300	

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur.

Katılımcı öğrencilerin kredi kartı kullanımı ile ilgili sorulan soruya %39,3'lük kısmının evet dediği ve %60,7'lik kısmının ise kredi kartı kullanmadığı görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların bireysel emek-

lilik sistemlerine katılım durumlarında da büyük çoğunluğunun bireysel emeklilik sistemine katılmadığı (%82) çok düşük bir oranda öğrencinin bireysel emeklilik sistemine katıldığı (%18) görülmektedir.

İnternet bankacılığı kullanan katılımcı yüzdesi %17 ve kullanmayan öğrenci yüzdesi ise %83 olarak hesaplanmıştır. Katılımcı öğrencilerin borsada işlem yapma durumu incelendiğinde ise büyük çoğunluğunun borsada işlem yapmadığı görülmektedir. Borsada işlem yapan katılımcı oranı %20 iken, işlem yapmayan katılımcı oranı ise %80'dir. Kripto Para ve Foreks işlemi yapma durumu ile ilgili bilgilere bakıldığında, katılımcı öğrencilerin yine önemli bir kısmının hayır cevabı verdiği görülmektedir (%86,3).

Öğrencilerin finansal hizmetler sektöründe ve finans alanında çalışmak isteyip istemedikleri ile ilgili olan soru için ise, yaklaşık yarısı evet cevabını verirken (%48,33) yaklaşık diğer yarısı ise (%51,67) hayır cevabını vermiştir.

b. Finansal Okuryazarlık Faktörlerinin İstatistiksel Yapıları ve Güvenilirlikleri

Bu başlık altında finansal okuryazarlığı meydana getiren faktörlerin öncelikle nasıl bir istatistiksel yapıyı oluşturdukları ele alınmış ve bunun için keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Ardından gerek ortaya çıkan faktörlerin ve gerekse de tüm değişkenlerin güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Tüm analizlerde SPSS 16 ile veriler çalışılmıştır.

Tablo 3.'de keşfedici faktör analizi sonuçları görülmektedir ve buna göre iki faktör ortaya çıkmıştır. İki faktör toplam varyansın %62,701'ini açıklamaktadır. Literatürde KMO değeri için kabul edilebilir alt limit 0,5 (Kaya, 2013), ideal değer ise 0,8 ve üzeridir (Kaiser, 1974). Bu açıdan bakıldığında KMO test değerinin ortaya koyduğu üzere finansal okuryazarlık verileri faktörleştirmeye uygunluk arz etmektedir. (KMO: 0,679). Yine Bartlett test değeri açısından bir değerlendirme yapıldığında, analizin yapılabilir olduğu ortaya çıkmaktadır. (p değeri = 0,000; p değeri <0,05).

Tablo 3.'ün ortaya koyduğu faktörlerin ve tüm ifadelerin güvenilirlik analiz sonuçlarını da göstermektedir. Literatürde bahsedildiği üzere Crombach Alpha testine dayanan güvenilirlik analizlerinin yapılması durumunda; değerlerin 0,5'in altında olması güvenilirliğin sağlanmadığını, 0,5 ile 0,9 arasında olması güvenilirliğin kabul edilebilir düzeyde

olduğunu ve değerini 0,9'dan büyük olması durumunda güvenilirliğin mükemmel seviyede olduğu ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2010).

Buna göre faktörlerin ve topluca tüm ifadelerin kabul edilebilir ölçüde güvenilirlikleri söz konusudur.

Tablo 3. Finansal Okuryazarlık Verilerinin Keşfedici Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Faktör	
	Bireysel Bankacılık Bilgisi	Finansal Planlama Bilgisi
Not: "Ankette Sarıgül (2015) ile Başarır ve Sarıhan (2017) tarafından yapılan çalışmalarda anket ifadelerinden ve Kılıç, Ata ve Seyrek (2015) ilgili çalışmasından faydalanılmıştır."		
Güvenilirlik değeri (Crombach Alpha)	0,848	0,794
Tüm ifadelerin güvenilirlik değeri	0,739	
"Tüm bankalar aynı işlem ücretleri ile çalışırlar. (3.1)	,782	
IBAN, uluslararası banka hesap numarasıdır. (3.3)	,770	
EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır. (3.4)	,763	
Uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetlidir. (3.2)	,755	
İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilmektedir. (3.5)	,728	
İnternet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabilmektedir. (3.6)	,692	
Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır. (2.2)		,860
Para ile ilgili konular karmaşıktır. (2.1)		,791
Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir. (2.3)		,715
Finans konularında eğitim almak önemlidir. (2.6)		,690
Para, harcamak içindir, biriktirmek için değildir. (2.8)"		,602

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur. SPSS'ten alınan sonuçlardır.

Tablo 3.'de görülen faktörler açıklanacak olursa:

"Bireysel Bankacılık Bilgisi" faktöründe, bireyin bireysel bankacılık işlemleri ile ilgili bilgisi ve bilinci ölçülmektedir. "Finansal Planlama Bilgisi" faktöründe ise kişilerin planlı hareket etme ve tasarruf etme eğilimleri ile finans eğitimine verdikleri önem ele alınmaktadır.

Şekil 1.'de belirtilen araştırma modelinde açıkça görüleceği üzere katılımcıların demografik, eğitim ve finansal bilgileri üzerinde durulmaktadır. Diğer taraftan modelde finansal okuryazarlık faktörlerinin neler olduğu belirtilmemiştir. Tablo 3.'te ise finansal okuryazarlığı oluşturan iki faktör ortaya çıktığından dolayı, bu faktörleri göz önüne alacak şekilde hipotezlerin kurulması mümkün olmuştur:

H_{1A} : Katılımcıların demografik bilgileri, bireysel bankacılık bilgilerini etkilemektedir.

H_{1B} : Katılımcıların demografik bilgileri, finansal planlama bilgilerini etkilemektedir.

H_{1C}: Katılımcılar ile ilgili eğitim bilgileri, bireysel bankacılık bilgilerini etkilemektedir.

H_{1D}: Katılımcılar ile ilgili eğitim bilgileri, finansal planlama bilgilerini etkilemektedir.

H_{1E}: Katılımcıların finansal işlem bilgileri, bireysel bankacılık bilgilerini etkilemektedir.

H_{1F}: Katılımcıların finansal işlem bilgileri, finansal planlama bilgilerini etkilemektedir.

c. Katılımcıların Özellikleri ile Finansal Okuryazarlıkları Arasındaki İlişkiler

Bu başlık altında, araştırmaya katılım sağlayanların çeşitli özellikleri ile bireysel bankacılık ve finansal planlama bilgilerini oluşturan faktörlerin arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu özellikler demografik bilgiler, eğitim bilgileri ve finansal işlem bilgileri başlıkları altında toplanmıştır. Demografik bilgiler için cinsiyet, yaş, medeni durum ve katılımcıların çalışma durumları ele alınmıştır. Eğitim bilgileri için ise katılımcıların anne ve babalarının eğitim durumları, zorunlu stajın tamamlanma durumu, öğrencilerin okuduğu sınıf ve eğitim görülen bölüm dikkate alınmıştır. Yine benzer bir şekilde katılımcı öğrencilerin finansal işlem bilgileri ölçülmek istenmiş ve bunun için katılımcı öğrencilere kredi kartı kullanıp kullanmadıkları, bireysel emeklilik sistemine katılımları, internet bankacılığı kullanımları, borsada işlem yapmaları, kripto para ve Foreks piyasasında işlem yapmaları ile finansal hizmet sektöründe ve finans alanında çalışma isteklilikleri sorulmuştur.

Burada temel beklenti, katılımcıların söz konusu bu özelliklerinin, finansal okuryazarlıklarını etkileyeceği yönündedir. Bu etkileri araştırmak amacıyla "Genel Doğrusal Model (GDM)" yöntemi kullanılmıştır. GDM, regresyon analizinin daha genelleştirilmiş hali olmakta ve çoklu regresyonun bir açılımı olarak görülebilmektedir (Statistica, Anonim, ET: 2018).

Tablo 4.'de katılımcıların özelliklerinin daha önce ortaya çıkmış olan birinci faktör (Bireysel Bankacılık Bilgisi) üzerindeki etkileri görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Demografik Bilgileri ile Bireysel Bankacılık Bilgileri Arasındaki İlişki

Çok Değişkenli Testler								
Etki		Değer	F	Hipotez df	Hata df	Anlamlılık (Sig.)	Merkezi Olmayan Parametre	Görülen Güç
Kesme	Pillai's Trace	,297	20,215	6,000	287,000	,000	121,291	1,000
	Wilks' Lambda	,703	20,215	6,000	287,000	,000	121,291	1,000
	Hotelling's Trace	,423	20,215	6,000	287,000	,000	121,291	1,000
	Roy's Largest Root	,423	20,215	6,000	287,000	,000	121,291	1,000
Cinsiyet	Pillai's Trace	,017	,807	6,000	287,000	,565	4,843	,319
	Wilks' Lambda	,983	,807	6,000	287,000	,565	4,843	,319
	Hotelling's Trace	,017	,807	6,000	287,000	,565	4,843	,319
	Roy's Largest Root	,017	,807	6,000	287,000	,565	4,843	,319
Yaş	Pillai's Trace	,043	1,045	12,000	576,000	,405	12,544	,615
	Wilks' Lambda	,958	1,045	12,000	574,000	,405	12,540	,615
	Hotelling's Trace	,044	1,045	12,000	572,000	,406	12,535	,615
	Roy's Largest Root	,034	1,617	6,000	288,000	,142	9,704	,617
Medeni Durum	Pillai's Trace	,036	1,800	6,000	287,000	,099	10,799	,672
	Wilks' Lambda	,964	1,800	6,000	287,000	,099	10,799	,672
	Hotelling's Trace	,038	1,800	6,000	287,000	,099	10,799	,672
	Roy's Largest Root	,038	1,800	6,000	287,000	,099	10,799	,672
Çalışma Durumu	Pillai's Trace	,015	,352	12,000	576,000	,979	4,224	,205
	Wilks' Lambda	,985	,351	12,000	574,000	,979	4,209	,204
	Hotelling's Trace	,015	,350	12,000	572,000	,979	4,195	,203
	Roy's Largest Root	,009	,413	6,000	288,000	,870	2,477	,171

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur. SPSS'ten alınan sonuçlardır.

Tablo 4. incelendiğinde, katılımcı öğrencilerin hiçbir demografik özelliğinin, %5 anlamlılık düzeyinde bireysel bankacılık bilgisi faktörünü etkilemediği görülmektedir. Bu bağlamda H_{1A} hipotezi reddedilmiş olup, katılımcıların demografik bilgilerinin, bireysel bankacılık bilgilerini etkilemediği bulgusuna ulaşılmıştır. Yani, yaş, medeni durum gibi başlıkların bireysel bankacılık bilgileri ile etkileşimi yoktur.

Tablo 5.'te katılımcıların yine aynı demografik bilgileri ile finansal planlama bilgileri arasındaki ilişki ele alınarak, bir etkinin olup olmadığı irdelenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Demografik Bilgileri ile Finansal Planlama Bilgileri Arasındaki İlişki

Çok Değişkenli Testler								
Etki		Değer	F	Hipotez df	Hata df	Anlamlılık (Sig.)	Merkezi Olmayan Parametre	Görülen Güç
Kesme	Pillai's Trace	,710	1,410E2	5,000	288,000	,000	704,879	1,000
	Wilks' Lambda	,290	1,410E2	5,000	288,000	,000	704,879	1,000
	Hotelling's Trace	2,447	1,410E2	5,000	288,000	,000	704,879	1,000
	Roy's Largest Root	2,447	1,410E2	5,000	288,000	,000	704,879	1,000
Cinsiyet	Pillai's Trace	,021	1,212	5,000	288,000	,304	6,058	,429
	Wilks' Lambda	,979	1,212	5,000	288,000	,304	6,058	,429
	Hotelling's Trace	,021	1,212	5,000	288,000	,304	6,058	,429
	Roy's Largest Root	,021	1,212	5,000	288,000	,304	6,058	,429
Yaş	Pillai's Trace	,014	,394	10,000	578,000	,949	3,939	,209
	Wilks' Lambda	,986	,393	10,000	576,000	,950	3,931	,208
	Hotelling's Trace	,014	,392	10,000	574,000	,950	3,924	,208
	Roy's Largest Root	,011	,661	5,000	289,000	,653	3,306	,239
Medeni Durum	Pillai's Trace	,006	,328	5,000	288,000	,896	1,641	,133
	Wilks' Lambda	,994	,328	5,000	288,000	,896	1,641	,133
	Hotelling's Trace	,006	,328	5,000	288,000	,896	1,641	,133
	Roy's Largest Root	,006	,328	5,000	288,000	,896	1,641	,133
Çalışma Durumu	Pillai's Trace	,029	,845	10,000	578,000	,585	8,451	,453
	Wilks' Lambda	,971	,844	10,000	576,000	,586	8,440	,452
	Hotelling's Trace	,029	,843	10,000	574,000	,587	8,429	,451
	Roy's Largest Root	,023	1,312	5,000	289,000	,259	6,560	,463

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur. SPSS'ten alınan sonuçlardır.

Tablo 5.'de varılan sonuç, Tablo 4.'teki sonuca benzerlik arz etmektedir. Katılımcıların demografik özelliklerinin, finansal planlama bilgisi faktörünü etkilemediği bulgusuna ulaşılmış ve dolayısıyla H_{1B} (Katılımcıların demografik bilgileri, finansal planlama bilgilerini etkilemektedir) hipotezi reddedilmiştir. Yani, yaş, medeni durum geleceğe yönelik mali planlarla etkileşim göstermemektedir.

Tablo 6. ile Tablo 7.'de katılımcıların bu defa eğitim ile ilgili bilgileri göz önüne alınmıştır. Merak edilen husus söz konusu eğitim bilgilerinin, finansal okuryazarlığı oluşturan iki faktör üzerinde tek tek etki yapip yapmadığıdır. Ki okudukları bölümler nispeten bu konularla alakalı ders içeriklerine sahiptir.

Tablo 6. Katılımcılar ile İlgili Eğitim Bilgileri ve Bireysel Bankacılık Bilgileri Arasındaki İlişki

Çok Değişkenli Testler								
Etki		Değer	F	Hipotez df	Hata df	Anlamlılık (Sig.)	Merkezi Olmayan Parametre	Görülen Güç
Kesme	Pillai's Trace	,202	11,213	6,000	265,000	,000	67,277	1,000
	Wilks' Lambda	,798	11,213	6,000	265,000	,000	67,277	1,000
	Hotelling's Trace	,254	11,213	6,000	265,000	,000	67,277	1,000
	Roy's Largest Root	,254	11,213	6,000	265,000	,000	67,277	1,000
Baba Eğitim Durumu	Pillai's Trace	,076	,577	36,000	1,620E3	,980	20,754	,649
	Wilks' Lambda	,926	,572	36,000	1,166E3	,981	15,045	,462
	Hotelling's Trace	,078	,570	36,000	1,580E3	,981	20,517	,642
	Roy's Largest Root	,036	1,624	6,000	270,000	,140	9,747	,619
Anne Eğitim Durumu	Pillai's Trace	,163	1,077	42,000	1,620E3	,342	45,226	,971
	Wilks' Lambda	,846	1,075	42,000	1,246E3	,346	35,149	,897
	Hotelling's Trace	,171	1,072	42,000	1,580E3	,350	45,008	,970
	Roy's Largest Root	,075	2,885	7,000	270,000	,006	20,198	,923
Zorunlu Staj Yapılma Durumu	Pillai's Trace	,041	,609	18,000	801,000	,894	10,966	,457
	Wilks' Lambda	,960	,607	18,000	750,018	,896	10,299	,427
	Hotelling's Trace	,041	,605	18,000	791,000	,897	10,894	,454
	Roy's Largest Root	,025	1,105	6,000	267,000	,360	6,627	,434
Okunulan Sınıf	Pillai's Trace	,120	,919	36,000	1,620E3	,608	33,074	,900
	Wilks' Lambda	,884	,922	36,000	1,166E3	,603	24,191	,738
	Hotelling's Trace	,126	,925	36,000	1,580E3	,598	33,289	,902
	Roy's Largest Root	,074	3,311	6,000	270,000	,004	19,867	,933
Okunulan Bölüm	Pillai's Trace	,129	,850	42,000	1,620E3	,741	35,688	,905
	Wilks' Lambda	,876	,849	42,000	1,246E3	,742	27,779	,780
	Hotelling's Trace	,135	,848	42,000	1,580E3	,744	35,627	,904
	Roy's Largest Root	,071	2,723	7,000	270,000	,010	19,064	,905

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur. SPSS'ten alınan sonuçlardır.

Tablo 6.'da katılımcılar ile ilgili eğitim bilgileri ve bireysel bankacılık bilgileri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve nihai olarak katılımcı öğrencilerin eğitim bilgilerinin, bireysel bankacılık bilgilerini etkilemediği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda da H_{1c} (Katılımcılar ile ilgili eğitim bilgileri, bireysel bankacılık bilgilerini etkilemektedir) hipotezi reddedilmiştir. Bu sonuç finansal okuryazarlığın ayrı bir ders olarak okutulmasının gerekliliği adına önemli bir bulgudur.

Tablo 7.'de yine aynı bilgilerin, diğer finansal okuryazarlık faktörü olan finansal planlama bilgileri üzerindeki etkisi ele alınmıştır.

Tablo 7. Katılımcılar İle İlgili Eğitim Bilgileri ve Finansal Planlama Bilgileri Arasındaki İlişki

Çok Değişkenli Testler								
Etki		Değer	F	Hipotez df	Hata df	Anlamlılık (Sig.)	Merkezi Olmayan Parametre	Görülen Güç
Kesme	Pillai's Trace	,609	82,896	5,000	266,000	,000	414,478	1,000
	Wilks' Lambda	,391	82,896	5,000	266,000	,000	414,478	1,000
	Hotelling's Trace	1,558	82,896	5,000	266,000	,000	414,478	1,000
	Roy's Largest Root	1,558	82,896	5,000	266,000	,000	414,478	1,000
Baba Eğitim Durumu	Pillai's Trace	,142	1,311	30,000	1,350E3	,122	39,344	,969
	Wilks' Lambda	,865	1,309	30,000	1,066E3	,124	31,302	,904
	Hotelling's Trace	,148	1,304	30,000	1,322E3	,127	39,110	,967
	Roy's Largest Root	,058	2,610	6,000	270,000	,018	15,662	,851
Anne Eğitim Durumu	Pillai's Trace	,106	,835	35,000	1,350E3	,741	29,214	,849
	Wilks' Lambda	,897	,838	35,000	1,121E3	,735	24,635	,755
	Hotelling's Trace	,112	,842	35,000	1,322E3	,730	29,484	,853
	Roy's Largest Root	,073	2,816	7,000	270,000	,008	19,711	,916
Zorunlu Staj Yapılma Durumu	Pillai's Trace	,049	,890	15,000	804,000	,576	13,346	,602
	Wilks' Lambda	,952	,888	15,000	734,710	,578	12,248	,554
	Hotelling's Trace	,050	,886	15,000	794,000	,580	13,293	,600
	Roy's Largest Root	,032	1,718	5,000	268,000	,131	8,588	,589
Okunulan Sınıf	Pillai's Trace	,120	1,105	30,000	1,350E3	,319	33,138	,925
	Wilks' Lambda	,883	1,123	30,000	1,066E3	,297	26,872	,836
	Hotelling's Trace	,129	1,141	30,000	1,322E3	,275	34,232	,935
	Roy's Largest Root	,102	4,578	6,000	270,000	,000	27,467	,987
Okunulan Bölüm	Pillai's Trace	,205	1,652	35,000	1,350E3	,010	57,815	,998
	Wilks' Lambda	,808	1,665	35,000	1,121E3	,009	48,837	,989
	Hotelling's Trace	,221	1,673	35,000	1,322E3	,009	58,550	,998
	Roy's Largest Root	,114	4,412	7,000	270,000	,000	30,885	,992

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur. SPSS'ten alınan sonuçlardır.

Tablo 7.'de katılımcı öğrencilerin eğitim bilgileri ile finansal planlama bilgileri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bu bağlamda eğitim bilgilerinin bir bütün olarak finansal planlama bilgilerini etkilemediği görülmüştür. Buna göre H_{1D} (Katılımcılar ile ilgili eğitim bilgileri, finansal planlama bilgilerini etkilemektedir) reddedilmiştir. Finansal okuryazarlığın ana konularından biri olan bütçe eğitiminin önemi bu sonuçlarda kendisini net bir şekilde göstermektedir.

Sonraki iki sonuç tablosu, Tablo 8. ile Tablo 9. katılımcıların finansal işlem bilgilerini dikkate almakta ve bu finansal işlem bilgilerinin bir bütün olarak, finansal okuryazarlığı oluşturan iki faktör üzerindeki etkilerini tek tek ortaya koymaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların Finansal İşlem Bilgileri ile Bireysel Bankacılık Bilgileri Arasındaki İlişki

Çok Değişkenli Testler								
Etki		Değer	F	Hipotezler df	Hata df	Anlamlılık (Sig.)	Merkezi Olmayan Parametre	Görülen Güç
Kesme	Pillai's Trace	,333	23,646	6,000	284,000	,000	141,876	1,000
	Wilks' Lambda	,667	23,646	6,000	284,000	,000	141,876	1,000
	Hotelling's Trace	,500	23,646	6,000	284,000	,000	141,876	1,000
	Roy's Largest Root	,500	23,646	6,000	284,000	,000	141,876	1,000
Kredi Kartı Kullanımı	Pillai's Trace	,021	1,002	6,000	284,000	,424	6,011	,395
	Wilks' Lambda	,979	1,002	6,000	284,000	,424	6,011	,395
	Hotelling's Trace	,021	1,002	6,000	284,000	,424	6,011	,395
	Roy's Largest Root	,021	1,002	6,000	284,000	,424	6,011	,395
Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım	Pillai's Trace	,024	1,162	6,000	284,000	,327	6,973	,457
	Wilks' Lambda	,976	1,162	6,000	284,000	,327	6,973	,457
	Hotelling's Trace	,025	1,162	6,000	284,000	,327	6,973	,457
	Roy's Largest Root	,025	1,162	6,000	284,000	,327	6,973	,457
İnternet Bankacılığı Kullanımı	Pillai's Trace	,020	,490	12,000	570,000	,921	5,879	,285
	Wilks' Lambda	,980	,489	12,000	568,000	,922	5,864	,284
	Hotelling's Trace	,021	,487	12,000	566,000	,923	5,848	,283
	Roy's Largest Root	,015	,695	6,000	285,000	,654	4,171	,275
Borsada İşlem Yapma Durumu	Pillai's Trace	,031	,743	12,000	570,000	,710	8,913	,441
	Wilks' Lambda	,969	,742	12,000	568,000	,711	8,899	,440
	Hotelling's Trace	,031	,740	12,000	566,000	,712	8,884	,439
	Roy's Largest Root	,023	1,113	6,000	285,000	,355	6,677	,438
Kripto Para ve Foreks İşlemi	Pillai's Trace	,034	,827	12,000	570,000	,622	9,928	,492
	Wilks' Lambda	,966	,825	12,000	568,000	,625	9,894	,490
	Hotelling's Trace	,035	,822	12,000	566,000	,628	9,860	,489
	Roy's Largest Root	,019	,915	6,000	285,000	,484	5,490	,361
Finansal Hizmetler	Pillai's Trace	,050	1,213	12,000	570,000	,270	14,561	,698
	Wilks' Lambda	,951	1,213	12,000	568,000	,270	14,557	,698
	Hotelling's Trace	,051	1,213	12,000	566,000	,270	14,553	,697
	Roy's Largest Root	,039	1,840	6,000	285,000	,091	11,040	,684

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur. SPSS'ten alınan sonuçlardır.

Tablo 8. daha önceki tablolardaki sonuçlara benzer bir sonucu göstermektedir. Buna göre katılımcıların finansal işlem bilgileri, bireysel bankacılık bilgilerini etkilememektedir. Şu halde H_{1E} (Katılımcıların finansal işlem bilgileri, bireysel bankacılık bilgilerini etkilemektedir) hipotezi reddedilmiştir. Yani, katılımcıların düşük oranda finansal işlem yapmasının bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 9. finansal işlem bilgilerinin bir bütün halinde, finansal planlama bilgilerini etkilemesi konusunu değerlendirmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Finansal İşlem Bilgileri ile Finansal Planlama Bilgileri Arasındaki İlişki

Çok Değişkenli Testler								
Etki		Değer	F	Hipotezler df	Hata df	Anlamlılık (Sig.)	Merkezi Olmayan Parametre	Görülen Güç
Kesme	Pillai's Trace	,778	1,992E2	5,000	285,000	,000	996,074	1,000
	Wilks' Lambda	,222	1,992E2	5,000	285,000	,000	996,074	1,000
	Hotelling's Trace	3,495	1,992E2	5,000	285,000	,000	996,074	1,000
	Roy's Largest Root	3,495	1,992E2	5,000	285,000	,000	996,074	1,000
Kredi Kartı Kullanımı	Pillai's Trace	,008	,465	5,000	285,000	,802	2,325	,175
	Wilks' Lambda	,992	,465	5,000	285,000	,802	2,325	,175
	Hotelling's Trace	,008	,465	5,000	285,000	,802	2,325	,175
	Roy's Largest Root	,008	,465	5,000	285,000	,802	2,325	,175
Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım	Pillai's Trace	,023	1,367	5,000	285,000	,237	6,836	,481
	Wilks' Lambda	,977	1,367	5,000	285,000	,237	6,836	,481
	Hotelling's Trace	,024	1,367	5,000	285,000	,237	6,836	,481
	Roy's Largest Root	,024	1,367	5,000	285,000	,237	6,836	,481
İnternet Bankacılığı Kullanımı	Pillai's Trace	,025	,735	10,000	572,000	,692	7,351	,392
	Wilks' Lambda	,975	,735	10,000	570,000	,691	7,355	,392
	Hotelling's Trace	,026	,736	10,000	568,000	,691	7,359	,393
	Roy's Largest Root	,023	1,332	5,000	286,000	,251	6,658	,469
Borsada İşlem Yapma Durumu	Pillai's Trace	,083	2,481	10,000	572,000	,006	24,808	,950
	Wilks' Lambda	,918	2,484	10,000	570,000	,006	24,843	,951
	Hotelling's Trace	,088	2,488	10,000	568,000	,006	24,877	,951
	Roy's Largest Root	,065	3,712	5,000	286,000	,003	18,561	,930
Kripto Para ve Foreks İşlemi	Pillai's Trace	,086	2,563	10,000	572,000	,005	25,630	,957
	Wilks' Lambda	,915	2,587	10,000	570,000	,005	25,873	,959
	Hotelling's Trace	,092	2,611	10,000	568,000	,004	26,114	,961
	Roy's Largest Root	,081	4,629	5,000	286,000	,000	23,147	,974
Finansal Hizmetler	Pillai's Trace	,062	1,823	10,000	572,000	,054	18,229	,846
	Wilks' Lambda	,939	1,820	10,000	570,000	,054	18,198	,846
	Hotelling's Trace	,064	1,817	10,000	568,000	,055	18,166	,845
	Roy's Largest Root	,043	2,450	5,000	286,000	,034	12,248	,769

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir ve oluşturulmuştur. SPSS'ten alınan sonuçlardır.

Tablo 9.'da daha önceki tabloların ortaya koyduğuna benzer bir şekilde, bütünsel bir etkinin bulunmadığını göstermektedir. Buna göre H_{1F} (Katılımcıların finansal işlem bilgileri, finansal planlama bilgilerini etkilemektedir) reddedilmiştir. Yani finansal işlem planlama ile yapılmaktadır.

Tüm bu sonuçlar topluca değerlendirildiğinde; literatür kısmında değinilen Çam ve Barut'un (2015), Danışman, Sezer ve Gümüş'ün (2015), Kılıç, Ata ve Seyrek'in (2015), Ergün, Şahin ve Ergin'in, (2014)

genel bulgularına paralel olarak sonuçlara ulaşıldığı, örneğin demografik bilgiler ile finansal okuryazarlık veya okunulan bölüm ile finansal işlem bilgi ve planlama arasında etkileşim olmadığı görülmüştür. "T.C. İstanbul Arel Üniversitesi'ndeki" araştırmaya konu bölümlerin lisans seviyesindeki öğrencilerinin finansal okuryazarlık oranlarının bu şekilde Türkiye standartları ve literatür kısmında bahsi geçen araştırmaların sonuçları ile genel olarak uyumlu olduğu ileri sürülebilecektir.

3.5. Sonuç

T.C. İstanbul Arel Üniversitesi'nde sosyal bilimler alanındaki farklı bölüm öğrencilerinden 300 tanesinin anket verileri ile keşfedici faktör analizi yapılmış ve çalışmanın literatürdeki benzer bulgulara yakın sonuçlar vermesi ve demografik, finansal işlem bilgileri ile finansal planlama veya bireysel bankacılık ile etkileşimlerinin düşük olması finansal okuryazarlığın Türkiye'de daha kapsamlı ve koordineli olarak ele alınması gerekliliğini bir kere daha ortaya çıkardığı ana sonuç olarak bulunmuştur.

Türkiye'de finansal okuryazarlık oranı düşüklüğü kendini daha çok organize mali suçlara konu olan vakalarda veya finansal banka krizlerinde göstermektedir. Çiftlikbank vakasında hane halkının yüksek getiri vaadi ile sanal oyunlara yatırım yapması, Maldiv'lerde kendine özel sahili olan devre mülke çok ucuza yatırım yapabileceğini düşünmesi, banker ve özel finans kurumu krizlerinde yaşanan vakalar yıllar geçse de hane halkındaki finansal okuryazarlık seviyesinin ve ihtiyacının değişmediğinin en temel göstergeleri olarak savunulabilir. Finansal kurumların dışında kalan yetkisiz kredi (kartı) yapılandırma, "Milli Piyango İdaresi'nin" izni dışında kalan (sanal) bahis oyunları gibi tefecilik ve kumar olarak adlandırılabilir konularda birçok kişinin zarar görmesi yine finansal okuryazarlık seviyesinin düşüklüğüne bir örnek olarak gösterilebilecektir. Telefonla yapılan dolandırıcılık vakalarında ise yine hane halkının finansal okuryazarlık bilgisinin düşüklüğünden faydalanılarak, daha çok korkutma yöntemi ile bireyler aldatılmakta, sosyal medyada "size şu bankanın hediye çekini vereceğim, bana kredi kartı numaranı verebilir misin" benzeri dolandırıcılık işlemleri ile sanal hırsızlık yapılarak haksız çıkar elde edilmektedir. Bu örnekler göstermektedir ki, finansal okuryazarlık Türkiye'de sadece bireylerin tasarruf, yatırım, tüketim alışkanlıkları ve tutumları ile ilgili ya da eğitimle ilgili bir konu değil aynı zamanda yasal boyutu da kritik olan bir konudur.

Ek 1.'de yer alan Resim 1. ve Resim 2.'deki örnekler sıklıkla ekonomi kanallarında veya haberlerinde rastlanılan "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş." unvanının yanlış kullanımına bir örnektir. Hane halkı seviyesinde finansal okuryazarlık bilgi seviyesinin bu gibi uzmanlık isteyen konularda düşük olması belki kritik olarak algılanmayacaktır ancak onlara bilgi veren TV, gazete, uzman, ekonomist, trader, program sunucusu gibi kamuya mal olmuş tarafların veya Resim 1. ve Resim 2.'deki gibi ekonomi sayfalarının bu bilgileri yanlış aktarıyor olması finansal okuryazarlığın her kesimdeki önemine dair verilebilecek en güzel güncel örneklerden birisi olacaktır. Keza, bir merkez bankasının kredibilitesi açısından marka ve unvanına sahip çıkması ayrıca önem teşkil etmektedir. Dolayısı ile gerek yüksek öğrenimde gerekse öncesinde finansal okuryazarlığın bir kamu politikası olarak eğitim ve öğretimde daha fazla öne alınması, koordineli bir şekilde çalışılması bu gibi kritik veya benzer dramatik örneklerin önüne geçilmesi noktasında süreç içerisinde olumlu katkılar yapacaktır.

Finansal okuryazarlıkta hane halkının bilgi seviyesinin ve finansal konularda farkındalığının yükselmesinde eğitim ve öğrenimin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu noktada özellikle ön lisans, lisans ve yüksek lisans seviyesindeki öğrencilerin finansal algı ve tutumlarının yükselmesi toplumun geneline geçişkenlikle sirayet edecektir. Bu öğrencilerin ileride aile kurması halinde gerek bilgi gerek gelir seviyeleri ile kendi çocuklarına yapacakları doğru aktarımlar sonraki nesillerde finansal okuryazarlık seviyesinin ülkemizde artmasına katkı sağlayacaktır. Öte yandan özellikle sosyal bilimler anabilim dallarındaki öğrencilerin kalifiye işgücü olarak "İstanbul Finans Merkezi'ne" yapacağı katkılar veya çalıştıkları kurumların halka arzında, finansal yönetimlerinde göstereceği çabalar yine ekonomik anlamda ülkemizin gelişimine artı değer sağlayacaktır. Özellikle girişimciliğin ön plana çıktığı son yıllarda esnaf veya KOBİ olarak hayatına başlayacak bu öğrencilerin finansal okuryazar olması bütçe bilinci, fizibilite bilgisi dahil birçok kritik aşamayı kolayca geçmelerini sağlayacak ve ticari matematiğin esaslarını kolayca algılamalarını ve anlamalarını kolaylaştıracaktır (Dirican, 2013). Burada yine sonuç olarak finansal okuryazarlık kapsamlı eğitimlerin ilkökul seviyesinden itibaren okullarda ders olarak okutulmasına atıf yapmakta fayda bulunmaktadır. Okullar dışında TRT'de finansal okuryazarlık dersi verilmesi, KOBİ danışmanlığı ve koçluğu yapacak kişilerde finansal okuryazarlık sertifikasyonlarının yapılması yine bir gelişim alanı olacaktır (Dirican,

2018). Toplumda finansal kavramlara hakimiyet finansal tabana yayılma ve finansa erişim bilgi seviyesi ile doğru orantılıdır.

Türkiye’de farklı seviyedeki ve fakültelerdeki, illerdeki üniversite öğrencileri arasında yapılan akademik çalışmaların ortak paydasının bu öğrencilerdeki finansal okuryazarlık seviyelerinin artması gerekliliği şeklinde özetlenebilir. Literatürdeki bu kaynakçadan hareketle bu çalışmamızda yapılan analizlerin sonuçları da yazındaki bulguları genel olarak destekler niteliktedir. Araştırmada “Genel Doğrusal Model (GDM)” yöntemi ile çeşitli faktörler arasındaki ilişkilere bakılmış ve finansal okuryazarlığın Çam ve Barut’un (2015), veya Kılıç, Ata ve Seyrek’in (2015)’in çalışma örneklerindeki gibi akademik bulgulara yakın çıktığı, dolayısıyla ile finansal bilgi ve planlama arasında etkileşimin düşük olduğu, bu sonuçların Türkiye pratiği ile genel anlamda örtüştüğü görülmüştür. Bu sonuçlar yüksek öğrenim açısından yine önemli bir kazanıma işaret etmektedir. Sosyal bilimlerde finans, iktisat, işletme, muhasebe, yönetim gibi temel alanlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin aldıkları derslere rağmen finansal okuryazarlıkta aynı paralelde olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda başta bu bölümler olmak üzere finansal okuryazarlık dersinin tüm anabilim dallarında okutulmasının finansal krizlerin yaşanmaması adına ülkemizdeki önemli mihenk taşlarından biri olacağı düşünülmektedir.

“T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)” ile “Yükseköğretim Kurulu (YÖK)”, “T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı” başta olmak üzere ilgili diğer denetleyici ve düzenleyici kurumların konsensüs ile bir kapsam ve eğitim içeriği belirlemesi ve bunun başta gönüllülük uzun vadede zorunluluk olarak hane halkında ve öğrencilerde ÖSYM sınavları ile ölçülmesi ve alınan puana göre örneğin “Kredi Kayıt Bürosu A.Ş. (KKB) Findeks” notu başta olmak üzere Bireysel Emeklilik ve hisse senedine yatırım gibi kararlarda bireyin yapabileceği veya alabileceği işlemlerin (risk) seviyesine etki etmesi bir öneri olarak değerlendirilmelidir. Bu şekilde ekonomik kalkınmaya olumlu katkısının yanında olası finansal dalgalanmalarda hane halkının ve hatta küçük ve orta boy aile işletmelerinin ya da esnafın ve çiftçilerin görebileceği zararların minimize edilmesi gibi kamusal faydaları olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alkaya, A. & Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 40, Ekim 2015. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi40_pdf/6iksisat_kamu_isletme/alkaya_aylin.pdf, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Aruğaslan, E. (2017). Yetişkinlerin Dijital Okuryazarlığı. E-Platform for Adult Learning in Europe (Avrupa Yetişkin Öğrenimi Elektronik Platformu) Yetişkin Eğitiminde Yeni Beceriler Konferansı Sunumu, 2-3 Kasım 2017 / İzmir. https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/dr_emine_arugaslan_dijital_okuryazarlik_1.pdf, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- AŞICI, M. (2009). Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 7, No. 17, s.9-26, Haziran 2009. <http://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-17-makale-1.pdf>, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Atkinson, A. & F. Messy (2012), "Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study", OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing. <https://ideas.repec.org/p/oec/dafaad/15-en.html>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- Australian Government and Financial Literacy Foundation. (2004). Understanding Money. Consumer and Financial Literacy Taskforce Presentation, p.1-12. <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/40596701.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Bariş, S. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Bütçeleme Davranışı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. TESAM Akademi Dergisi, 3 (2), s.13 – 38, Temmuz 2016, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/227937>. (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Başarı, S. & Sarihan, A. Y. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığının Belirlenmesi: Bandırma Onyediyünlü Üniversite Örneği, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(1), s.143-162. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/396614>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- Batsaikhan, U. & Demertzis, M, (2018). Financial Literacy and Inclusive Growth in the European Union. Policy Contribution, Issue n 08, May 2018, p.1-18. http://bruegel.org/wp-content/uploads/2018/05/PC-08_2018.pdf, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- BKM.com.tr. (Anonim). Gençlerde Finansal Okuryazarlık Araştırması 2018. Bankalararası Kart Merkezi Web Sitesi, Dr. Fatoş Karahasan'ın Araştırması Web Sayfası, <https://bkm.com.tr/genclerde-finansal-okuryazarlik-arastirmasi-2018/>. (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Blogteb.com. (2013). İyi Olan Her Şey Ailede Başlar... Ekonomi De Ailede Başlar. Türk Ekonomi Bankası Bloğu. 27 Mayıs 2013. <http://www.blogteb.com/teb-aile-akademisi/>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Braunstein, S. & Welch, C. (2002). Financial Literacy: An Overview of Practice, Research, and Policy. Federal Reserve Bank Publications, Bulletins, November 2002,

- p.445-457. <https://www.federalreserve.gov/pubs/bulletin/2002/1102lead.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Büyükköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Chen, H. & Volpe, R.P. (1998). An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 7(2), p.107-128, 1998. https://www.cgsnet.org/ckfinder/userfiles/files/An_Analysis_of_Personal_Financial_Lit_Among_College_Students.pdf, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Chen, H. & Volpe, R.P. (2002). Gender Differences in Personal Financial Literacy Among College Students, *Financial Services Review*, Vol.11, No.3, 2002, p.289+. Academic OneFile. <https://link.galegroup.com/apps/doc/A149166047/AONE?u=googlescholar&sid=AONE&xid=811778f7>, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- CNNTürk.com. (2017). Son Dakika... Merkez Bankası Kritik Faiz Kararını Açıkladı. CNNTürk Televizyonu Web Sitesi, Ekonomi Sayfası Haberi. 27.07.2017 Perşembe 14:01 (Güncellendi: 14.11.2017 Salı 16:07). <https://www.cnnturk.com/ekonomi/son-dakika-merkez-bankasi-kritik-faiz-kararini-acikladi>, (Erişim Tarihi: 16.09.2018).
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi. D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 11, s.33-41, 2008. http://zgefdergi.com/Makaleler/884159134_11_03_Cakmak.pdf, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Çam, A.V. & Barut, A. (2015). Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, Bahar-2015, Cilt: 4 Sayı: 7, s.63-72. https://www.researchgate.net/publication/288445934_FINANSAL_OKURYAZARLIK_DUZELI_VE_DAVRANISLARI_GUMUSHANE_UNIVERSITESI_ONLISANS_OGRENCILERI_UZERINDE_BIR_ARASTIRMA, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Danışman, E., Sezer, D. & Gümüş, U.T. (2015). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, Aralık / 2016, Cilt/26, Sayı/ 2, s.1-37. http://www.kho.edu.tr/akademik/kho_bilim_dergi/2016_2/1.pdf, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Dilek, S., Küçük, O. & Eleren, A. (2016). Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 7, s.1865-1878, 2016. https://www.researchgate.net/publication/309585911_Kastamonu_Universitesi_Ogrencilerinin_Ekonomi_Okuryazarligi, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Dirican, C. (2013). Finansal Farkındalık ve Finansal Okuryazarlık. *Şalom Gazetesi Web Sitesi*, Ekonomi Sayfası Haberi. http://www.salom.com.tr/haber-86275-finansal_farkindalik_ve_finansal_okuryazarlik.html, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Dirican, C. (2018). KOBİ'lerde Finansal Okuryazarlık ve Ekonomiye Dair Öneriler. *Şalom Gazetesi Web Sitesi*, Ekonomi Sayfası Haberi. http://www.salom.com.tr/haber-106872-kobilerde_finansal_okuryazarlik_ve_ekonomiye_dair_oneriler.html, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Durmuş, M.E. & Yardımcıoğlu, F. (2018). İlahiyat Öğrencileri Ne Kadar İslami Finans Okuryazarı? *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1,

- Ocak 2018), s.167-183. <http://www.siyasetekonomiyonetim.org/index.php/se-yad/article/view/688/427>, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Ergün, B, Şahin A. & Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 34, Volume: 7, 2014, s.847-864. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi34_pdf/8isletme_iktisat_iletisim_kamu/ergun_bahadir_vd.pdf, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- EtimolojiTurkce.com. (Anonim). Etimoloji Türkçe Web Sitesi Arama Motoru. Finans ve Okuryazar Kelimeleri Arama Sonuçları. <https://www.etimolojiTurkce.com/kelime/finans> ve <https://www.etimolojiTurkce.com/arama/okuryazar>, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Finanskulup.org.tr. (Anonim). Finans Kulüp Türkiye Finans Yöneticileri Vakfı Web Sitesi, Hakkımızda Sayfası. <https://www.finanskulup.org.tr/finans-kulup/hakkimizda/>, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- FO-DER.org. (Anonim). Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği Web Sitesi, Finansal Okuryazarlık Nedir Sayfası. <http://www.fo-der.org/finansal-okuryazarlik-nedir/>, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- GOOGLE.com.tr. Akademik (Anonim). Google Akademik Arama Motoru. (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Gutnu, M.M. & Cihangir, M. (2015). Finansal Okuryazarlık: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Personeli Üzerinde Bir Araştırma. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, ASOS, Yıl: 3, Sayı: 10, Mart 2015, s. 415-424. http://www.asosjournal.com/Makaleler/436532057_547%20M.%20Murat%20GUTNU.pdf, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Habitatdernegi.org. (Anonim). Habitat Derneği Web Sitesi, Çalışma Alanlarımız Sayfası. <http://habitatdernegi.org/habitat-hakkinda/calisma-alanlari/>, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Hastings, J.S., Madrian, B.C. & Skimmyhorn, W.L. (2013). Financial Literacy, Financial Education, and Economic Outcomes. Annual Review of Economics, Vol. 5, p.347-373, August 2013. <https://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev-economics-082312-125807>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- HBOGM.MEB.gov.tr. (2017). Bütçemi Yönetebiliyorum Formatör El Rehberi. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, s.1-17, 2017. http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/07132703_EYitim_iYeriYi.docx, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Jorgensen, B. L. (2007). Financial Literacy of College Students: Parental and Peer Influences". Master Thesis Submitted to Virginia Polytechnic Institute and State University in Master of Science in Human Development, Blacksburg, Virginia. p.1-82. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.536.9199&rep=rep1&type=pdf>, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Kaderli, Y., Gümüş, U.T. & Danişman E. (2016). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Türk Silahlı Kuvvetleri Emekli Personeli Üzerinde Bir Araştırma. Finans ve Bankacılık Çalışmaları Dergisi, Journal of Finance & Banking Studies 5 (5), 2016: 52-70, İJFBS, s. 2-70, Cilt 5, Sayı 5, Özel Sayı, ISSN: 2147-4486. <http://>

- www.ssbfnct.com/ojs/index.php/ijfbs/article/view/635/303, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Kaderli, Y., Gündoğmuş, M.E., Özdemir, M., Acayip, E. & Demir, N. (2016). T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın desteklediği "TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri Projesi" Sonuç Raporu, Doğrudan Faaliyet Desteği Programı kapsamında, T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın desteklediği T.C. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı adına proje yürütücülüğünde hazırlanmıştır. Mayıs 2016, s.1-78. http://geka.gov.tr/Dosyalar/o_1beif49oil61lid1ve86nq1qd4e.pdf, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Kaiser, H. (1974). An Index of Factorial Simplicity. *Psychometrika*, Vol.39, p.31-36. http://jaltcue.org/files/articles/Kaiser1974_an_index_of_factorial_simplicity.pdf, (Erişim Tarihi: 30.12.2018).
- Kamiya, T. (2017). A Review of Definitions and Measurement Scales for Financial Literacy. *Shinrigaku Kenkyu: The Japanese Journal Of Psychology*, 87(6), p.651-668. <https://europemc.org/abstract/med/29630303>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- Karataş, Ç. (2017). Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesinde Merkez Bankalarının Rolü ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İçin Bir Değerlendirme. TCMB Uzmanlık Yeterlik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara, Mayıs 2017, s.4-6. <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/dca9d54c-7424-4901-97e3-6361caf964f3/TEZ-%C3%87%C4%B0%C4%9EDEM+KARATA%C5%9E.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-dca9d54c-7424-4901-97e3-6361caf964f3-m3fBagn>, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Kaya, M.F. (2013). Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 28, s. 175-193. <https://toad.edam.com.tr/sites/default/files/pdf/surdurulebilir-kalkinmaya-yonelik-tutum-olcegi-toad.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.12.2018).
- Kılıç, Y., Ata, H. & H. Seyrek, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, MUFAD, (66), s.129-150. DOI: 10.25095/mufad.396535. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/427617>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- KPMG.com.tr. (2018). Finansal Okuryazar Mısınız? KPMG Türkiye Web Sitesi, Görüşler Sayfası. <https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2018/04/finansal-okuryazar-misiniz.html>, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Kurudayıoğlu, Y. & Tüzel, A. (2014). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 2010, (28), s.283-298. <http://dergipark.gov.tr/tubar/issue/16969/177280> veya http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/pdf/2010GUZ/kurudayolu_mehmet-tzel_sait_283-298.pdf, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Lusardi, A. (2008). Household Saving Behavior: The Role of Financial Literacy, Information, and Financial Education Programs." *The George Washington University School of Business, NBER Working Paper No. 13824*. p. 1-43. This paper was written for the conference "Implications of Behavioral Economics for Economic Policy" held at the Federal Reserve Bank of Boston on September 27-28, 2007. https://www.dartmouth.edu/~alusardi/Papers/Literacy_Information_Education.pdf, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).

- Mandell, L. & Klein, L.S. (2009). The Impact of Financial Literacy Education on Subsequent Financial Behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, Vol. 20, Issue 1, 2009, p.15-24. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2224231, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Milliyet.com.tr. (2018). Merkez Bankası'ndan Son Dakika Açıklaması. *Milliyet Gazetesi Web Sitesi, Ekonomi Sayfası Haberi*. 16.09.2018 10:18 | Son Güncelleme:16.09.2018-16:57. <http://www.milliyet.com.tr/merkez-banka-si-ndan-son-dakika-ekonomi-2743202/>, (Erişim Tarihi: 16.09.2018).
- Muze.isbank.com.tr. (Anonim). Finansal Okuryazarlık Eğitimi. Türkiye İş Bankası A.Ş. Müzesi Web Sitesi. <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/finansal-okuryazarlik-egitimi.aspx>, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- OECD INFE. (2011). *Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy*. Paris: OECD. <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/49319977.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- Özgül, Ö. F. (2018). Çiftlik Bank Dolandırıcılığına İletişimsel Bir Bakış. 3. Uluslararası İletişim, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar Kongresi, 26-27 Ekim 2018, Kayasehir, İstanbul, Bildiri Kitapçığı, s.212-220. https://www.researchgate.net/profile/Oemer-Oezguer/publication/329177591_CIFTLIK_BANK_DOLANDIRICILIGINA_ILETISIMSEL_BIR_BAKIS/links/5bfaa8ce92851ced67d6e4d9/CIFTLIK-BANK-DOLANDIRICILIGINA-ILETISIMSEL-BIR-BAKIS.pdf, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Öztürk, E. & Demir, Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, MUFAD*, (68), s.113-134. DOI: 10.25095/mufad.396629. <http://dergi-park.gov.tr/download/article-file/427749>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Sarıgül, H. (2014). A Survey of Financial Literacy Among University Students. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, MUFAD*, Ekim/ 2014, s.207-224. <http://www.journal.mufad.org.tr/attachments/article/767/11.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Sarıgül, H. (2015). Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlilik, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), s. 200-221. <https://toad.edam.com.tr/sites/default/files/pdf/finansal-okuryazarlik-tutum-ve-davranis-olcegi-toad.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- Seyrek, İ. H. & Gül M. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Girişimcilik Niyeti: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi/Journal of Management and Economics Research*, Cilt/Volume: 15, Sayı/Issue: 2, Mayıs/May 2017, s./p. 103-118. <http://dx.doi.org/10.11611/yead.311824>, <https://www.researchgate.net/publication/319190753>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- SPK.gov.tr. (2014). Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları (2014-2017). Sermaye Piyasası Kurumu Web Sitesi Dokümanı, s.1-26. <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/1076>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Şahin, M. & Barış, S. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, Y. 2017,

- Cilt 7, Sayı 2, s.77-103. DOI: 10.18074/ckuiibfd.332555, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/383519>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Şamiloğlu, F., Kahraman, Y.E., & Bağcı, H. (2016). Finansal Okuryazarlık Araştırması: Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı, s. 308-318. <http://ijmeb.org/index.php/zkesbe/article/view/1323/pdf>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Şarlak, Z. (2012a). Finansal Okuryazarlık. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi), Aile Geliştirme Programı Elektronik Ders Kitabı, ISBN: 978-605-4628-15-5, 2. Baskı, s.1-74, Nakış Ofset, İstanbul. http://www.aep.gov.tr/wp-content/uploads/2012/10/03_02_finansal-okur-yazarlik.pdf, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Şarlak, Z. (2012b). Aile Bütçesi ve Kaynak Yönetimi. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi), Aile Geliştirme Programı Elektronik Ders Kitabı, ISBN: 978-605-4628-16-2, 2. Baskı, s.1-66, Nakış Ofset, İstanbul. https://giresun.aile.gov.tr/data/566e9a70369dc55150382669/03_01_aile-butcesi-ve-kaynak-yonetimi.pdf, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Statistica.com. Statsoft.com (Anonim). Statistica Web Site, Statistica Help, GLM Introductory Overview - Historical Background Web Page. <http://documentation.statsoft.com/STATISTICAHelp.aspx?path=Gxx/Glm/Overviews/VisualGLMIntroductoryOverviewHistoricalBackground>, (Erişim Tarihi: 30.12.2018).
- TCMB.gov.tr. (Anonim). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. Web Sitesi, Finansal Okuryazarlık ve Ekonomi Eğitimi Web Sayfası. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Egitim-Akademik/Finansal+Okuryazarlik/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- TDK.gov.tr. (Anonim). T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Web Sitesi, Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü ve Güncel Türkçe Sözlüğü Arama Motorları. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=645&Itemid=1, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- TEDMEM.org. (2016). Temel Bir Yaşam Becerisi: Finansal Okuryazarlık. Türk Eğitim Derneği Düşünce Kuruluşu Web Sitesi, MEM Notları Sayfası, 22 Eylül 2016, Yazar: TEDMEM Anonim. <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/temel-bir-yasam-becerisi-finansal-okuryazarlik>, (Erişim Tarihi: 13.09.2018).
- Thapa, B.S. & Nepal, S.R. (2015). Financial Literacy in Nepal: A Survey Analysis from College Students, NBR Economic Review, Nepal Rastra Bank, Research Department, vol. 27(1), p.49-74, April. https://www.nrb.org.np/ecorev/pdf/files/vol27-1_art4.pdf, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).
- Ünal, S., Düğçer, Y.S. & Söylemez, C. (2015). Ekonomi Okuryazarlığı ve Kredi Kartı Tutumunun Rasyonel Kredi Kartı Kullanımına Etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı MYO Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Nisan 2015, 10(1), s.31-52. https://www.researchgate.net/publication/301516663_Ekonomi_Okuryazarligi_ve_Kredi_Karti_Tutumunun_Rasyonel_Kredi_Karti_Kullanimina_Etkisi_Dumlupinar_Universitesi_Tavsanli_MYO_Ornegi, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).

Ek 1. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. Unvanının Yanlış Kullanım Örnekleri

Resim 2. Milliyet.com.tr. [2018]. Merkez Bankası'ndan Son Dakika Açıklaması. Milliyet Gazetesi Web Sitesi, Ekonomi Sayfası Haberi. 16.09.2018 10:18 | Son Güncelleme: 16.09.2018-16:57. <http://www.milliyet.com.tr/merkez-bankasi-ndan-son-dakika-ekonomi-2743202/>, (Erişim Tarihi: 16.09.2018).

Resim 3. CNNTurk.com. [2017]. Son Dakika... Merkez Bankası Kritik Faiz Kararını Açıkladı. CNNTürk Televizyonu Web Sitesi, Ekonomi Sayfası Haberi. 27.07.2017 Perşembe 14:01 (Güncellendi: 14.11.2017 Salı 16:07). <https://www.cnnurk.com/ekonomi/son-dakika-merkez-bankasi-kritik-faiz-kararini-acikladi>, (Erişim Tarihi: 16.09.2018).

Ek 2. Çalışmada Kullanılan Anket Formu

“Değerli Katılımcı; İki sayfalık bu anket ile finansal okuryazarlık ve tutumunuz ölçülmek istenmektedir. Anketin doldurulma süresi beş dakika olup, size en yakın/doğru gelen şıkkı seçmenizi rica ederiz. Vereceğiniz cevaplar ve kimliğiniz gizli tutulacak ve sadece akademik çalışma amaçlı kullanılacaktır.

1. Demografik, Eğitim ve Finansal Bilgiler	
Cinsiyetiniz	() Kadın () Erkek
Yaşınız	() 17-21 () 22-26 () 27-Üstü
Babanızın eğitim durumu	() Okuryazar değil () Okuryazar () İlköğretim () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü
Annenizin eğitim durumu	() Okuryazar değil () Okuryazar () İlköğretim () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü
Medeni durumunuz	() Evli () Bekar
Kredi kartı kullanıyor musunuz?	() Evet () Hayır
Bireysel emekliliğiniz var mı?	() Evet () Hayır
İnternet bankacılığı veya mobil bankacılık kullanıyor musunuz?	() Evet () Hayır
Borsada işlem yaptınız mı?	() Evet () Hayır
Kripto para veya Forex piyasalarında işlem yaptınız mı?	() Evet () Hayır
Finans(al hizmetler) alanında çalışmak istiyor musunuz?	() Evet () Hayır

Hangi bölümde öğrenim gördünüz?	() Bankacılık ve Finans () Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık () Gayrimenkul ve Varlık Değerleme () Turizm ve Otelcilik () İşletme-İngilizce () İşletme-Türkçe () Muhasebe ve Finans Yönetimi () Uluslararası Ticaret ve Finans () Diğer : _____
Çalışma durumunuz	() Çalışmıyorum () Yarı zamanlı () Tam zamanlı
Zorunlu stajınızı yaptınız mı?	() Evet () Hayır
Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz?	() Hazırlık () 1 () 2 () 3 () 4 () Dört Üstü

2. Finansal Konulara Yönelik Tutum

	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Para ile ilgili konular karmaşıktır.					
Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.					
Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.					
Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.					
Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.					
Finans konularında eğitim almak önemlidir.					
Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.					
Para, harcanmak içindir, biriktirmek için değil.					
Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.					
Paramın nasıl bittiğini anlamam.					
	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.					
Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.					
Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.					

3. Bireysel Bankacılık

	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Tüm bankalar aynı işlem ücretleri ile çalışırlar.					
Uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetlidir.					
IBAN, uluslararası banka hesap numarasıdır.					
EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır.					
İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilmektedir.					
İnternet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabilmektedir.					

4. Bireysel Emeklilik					
	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Türkiye’de emeklilik yaşı herkes için 65’dir.					
Bireysel emeklilik sistemi, aylık prim ödemeleri yapılan özel bir emeklilik sistemidir.					
Bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanmak için 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi yapmak gerekmektedir.					
5. Yatırım					
	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Bir şirketin tahvilini alırsanız o şirkete ortak olmuş olursunuz.					
Hisse senetlerine yatırım yaptığınızda faiz kazancı elde edersiniz.					
Hisse senedi yatırımı tahvil yatırımına kıyasla daha riskli bir yatırım türüdür					
Döviz, bir tasarruf aracıdır.”					

Katılımınız için teşekkür ederiz. (2/2)